

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів
Кафедра податків та фіскальної політики

Повняк Ірина Ігорівна

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ СЛУЖБ УКРАЇНИ
ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Спеціальність 8.0305801 – Фінанси і кредит

Магістерська програма

Фінанси в системі митних органів

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем
«магістр»

Студентка гр.ФМОзм-51

Повняк І.І.

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Луцик А.І.

Дипломну роботу допущено

до захисту

“ _____ ” _____ 2014 р.

Завідувач кафедри

д.е.н., професор Крисоватий А.І.

ТЕРНОПІЛЬ – 2014

Зміст

ВСТУП	2
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ	4
1.1. Функціонування та призначення митних органів в Україні	4
1.2. Еволюція правового регламентування діяльності митних органів в Україні	17
1.3. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади України	25
ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ	34
РОЗДІЛ II РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ	35
2.1. Фіскальні ефекти діяльності митних органів	35
2.2. Митне оформлення та контроль як основний напрямок роботи митних органів.....	50
2.3. Митна етика як основний чинник наближення стандартів роботи вітчизняних митних органів до стандартів митних органів розвинутих країн	68
ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ.....	76
РОЗДІЛ III НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	78
3.1. Можливості застосування позитивного зарубіжного досвіду діяльності митних органів у вітчизняній практиці.....	78
3.2. Перспективи розвитку вітчизняних митних органів	92
ВИСНОВКИ ДО III РОЗДІЛУ	101
ВИСНОВКИ.....	102
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена значною кількістю зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання, що доводить необхідність забезпечення належного рівня митного роботи.

Митні органи, стягуючи мито, податки та збори при здійсненні товарообмінних операцій суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, забезпечують значну частину надходжень Державного бюджету. Відповідно високий рівень контролю з боку митних органів забезпечує відсутність втрат Державного бюджету від контрабанди та порушення митних правил.

Метою діяльності митних органів на сучасному етапі розбудови соціально орієнтованої правової держави є здійснення контролю за переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

Відповідно до поставленої мети передбачається вирішення наступних завдань:

- 1) визначити суть та необхідність здійснення та розвитку митного оформлення та контролю;
- 2) дати оцінку ефективності технологіям митного оформлення та митного контролю;
- 3) дослідити фіскально-регулятивні аспекти діяльності митних органів України;
- 4) визначити напрями покращення протидії митних органів щодо контрабанди товарів;
- 5) визначити можливості наближення діяльності вітчизняних митних органів до європейських стандартів роботи.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають між суб'єктами господарювання та митними органами з приводу переміщення товарів через митні кордони країн.

Предметом дослідження є митні органи України та наближення організаційних аспектів їх функціонування до світових норм.

Методи дослідження. Методологічною базою виконаного дослідження є закони діалектики, теорії інтересів і їх узгодження, соціальної державної спрямованості ринкової економіки. Зокрема, в дослідженні було використано такі методи: розрахунково-аналітичний – для виконання аналітичних розрахунків та оцінки тенденцій в митній системі; порівняння – для співставлення тенденцій розвитку митного оподаткування в різні періоди та в різних країнах, виокремлення характерних рис функціонування митних платежів; методи індукції і дедукції – для виявлення ролі окремих функцій митних платежів, їх взаємозв'язку одна з одною і з принципами оподаткування; графічний та табличний – для забезпечення розрахункової частини дослідження та наочного подання його результатів.

Інформаційною базою дослідження є вітчизняні та зарубіжні публікації, відображені в них результати теоретичних та методологічних розробок; дані економічної статистики, досліджень українських та зарубіжних інститутів; нормативно-правові документи, що визначають митну політику країни та роботу митних служб .

До результатів, що містять наукову новизну можна віднести пропозиції автора щодо подальшого розвитку співпраці митних органів та суб'єктів ЗЕД у сфері інформаційних технологій, подальшого розвитку інформаційних технологій у митних органах.

Основні наукові положення і висновки дипломної роботи апробовані на: всеукраїнській науково-практичній конференції: «Фіскальна політика України в умовах євро інтеграційних процесів». – Тернопіль. - 16 лютого 2012 року.

Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів та висновків, переліку використаних джерел, рисунків, таблиць та додатків.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

1.1. Функціонування та призначення митних органів в Україні

Митні органи України є структурним підрозділом Міністерства доходів і зборів України, який є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується та координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України.

Центральний апарат, координує та контролює діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій щодо виконання законодавства України з питань митної справи, в межах своїх повноважень видає накази, організує та контролює їх виконання.

Державна митна служба України є юридичною особою і здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України та Положення про Державну митну службу України, яке затверджується Президентом України

Нормативно-правові акти Державної митної служби України з питань безпосереднього здійснення митної справи, організації та регулювання митного контролю, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил, видані на основі й на виконання чинного законодавства та в межах її компетенції, є обов'язковими для виконання усіма підприємствами та громадянами.

Правове регламентування діяльності Державної митної служби України підлягає державній реєстрації відповідно до чинного законодавства України.

Державну митну службу України очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з неї Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України.

Безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи України. Система митних органів України входить до складу Міністерства доходів і зборів України митниць, спеціалізованих митних управлінь та організацій, установ і навчальних закладів (див. додаток А).

Система митниць Міндоходів відповідає адміністративно-територіальному поділу держави – в кожній області України, в Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі функціонує по одній митниці.

Для забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через держкордон України, у квітні 2013 року наказом Міндоходів до структури українських митниць увійшло 208 відокремлених структурних підрозділів – митних постів.

Протягом року у своїй роботі Міністерство орієнтувалося на максимальне наближення умов перетину кордону до європейських стандартів та досягнення паритетності із суміжними сторонами.

Зокрема, в рамках виконання Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки, важливим завданням Міндоходів стала реконструкція існуючих та відкриття нових пунктів пропуску. Міністерство протягом року працювало над розширенням інфраструктури пунктів пропуску, будуючи під'їдні шляхи, дорожні розв'язки, мостові переходи та стоянки. Обсяг фінансування таких робіт у 2013 році склав близько 30 млн. гривень.

Крім того, було вжито заходів для реалізації Міндоходів 7 масштабних інфраструктурних проектів Програм транскордонного співробітництва 2007-2013 Європейського інструменту сусідства і партнерства. Ці проекти стосувалися розвитку інфраструктури пунктів пропуску на державному

кордоні з країнами-членами ЄС та передбачали виділення грантових коштів у розмірі 22,46 млн. євро.

До кінця 2013 року Україною було завершено виконання п'яти проектів техдопомоги, донором в яких був Уряд США. Міністерством отримано технічні засоби митного контролю, комп'ютерна техніка, транспортні засоби та запасні частини до нього на загальну суму 353,3 тис. дол. США. Також у повному обсязі отримано технічну допомогу, надану Європейською Комісією (серверне обладнання та програмне забезпечення) загальною вартістю 25,73 млн. гривень.

У грудні 2013 року у зоні діяльності Львівської митниці Міндоходів на українсько-польській частині державного кордону було відкрито надсучасний митний пост «Грушів». Таким чином, загальна кількість українських митних постів на кінець 2013 року склала 209.

\

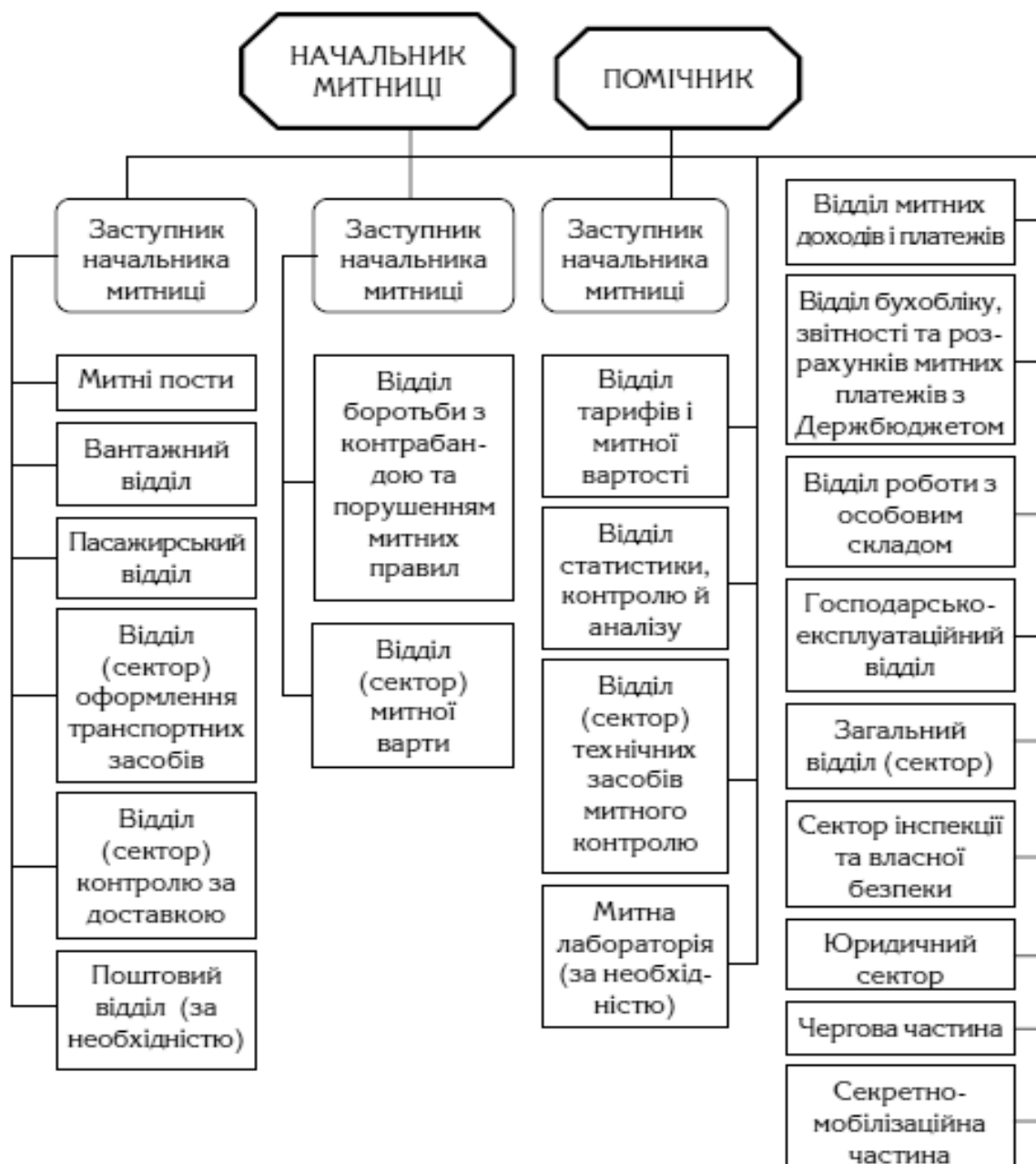

Рис. Типова структура митниці

Основними завданнями регіональної митниці є:

- контроль та забезпечення виконання законодавства України про митну справу митними установами регіону;
- забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних угод, укладених Україною, в частині, що стосується митної справи;
- організація ефективного застосування засобів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у регіоні;
- забезпечення нарахування та справляння у повному обсязі мита,

інших податків і зборів з товарів, які переміщуються через митний кордон України та своєчасного перерахування коштів, що надходять до державного бюджету;

- створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств, організацій та установ регіону, а також для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

- боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;

- ведення митної статистики;

- формування повної, достовірної інформації та звітності про результати фінансово-господарської діяльності та надання її ДМСУ України в установлені терміни [24, с. 34].

Регіональну митницю очолює начальник, який призначається наказом Президента України, його заступники призначаються Головою ДСМУ. Регіональна митниця є юридичною особою, має свою гербову печатку, бланк та рахунки в банку.

Базовими підрозділами системи митних органів України, на які покладено безпосереднє здійснення митної справи, є митниці та митні пости. Питання створення та ліквідації митниць, а також визначення території регіону діяльності митниці вирішуються ДМСУ. В залежності від розміщення регіону діяльності митниці останні можна класифікувати на прикордонні (зовнішні) та внутрішні.

Прикордонні митниці розміщуються на митному кордоні України, який співпадає з державним кордоном, в пунктах пропуску через державний кордон, через які здійснюється залізничне, автомобільне, морське, річне, повітряне та інше сполучення.

Внутрішні митниці розміщуються в інших районах митної території України, а також в пунктах, що розміщуються на митному кордоні України, де він співпадає з межами спеціальних економічних зон та на території спеціальних економічних зон. Митницю очолює начальник, який призначається головою ДМСУ. Митниця є юридичною особою, з власним

балансом, рахунками в банківських установах, печаткою з зображенням Державного герба та власним найменуванням.

В безпосередньому підпорядкуванні митниць знаходяться митні пости, через які митниці здійснюють свої завдання щодо реалізації митної справи. Митні пости створюються і ліквідуються ДМСУ за поданням регіональних митниць. Митний пост є окремим підрозділом системи митних органів, який:

- забезпечує безпосередній контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, валюти, валютних цінностей та транспортних засобів;

- проводить стягнення мита та митних зборів;

- проваджує справи про контрабанду та порушення митних правил;

- накладає адміністративні стягнення.

Територія регіону діяльності митного поста визначається ДМСУ та входить до складу регіону підвідомчого регіональній митниці. Митний пост очолюється начальником, який призначається начальником регіональної митниці. Структура та штатний розклад цього підрозділу визначається відповідною митницею. Митний пост фінансується за рахунок державного бюджету, має печатку з зображенням Державного герба України та своїм найменуванням, інші печатки та штампи. Типова структура митного поста наведена на рис. 1.7. [24, с. 36]

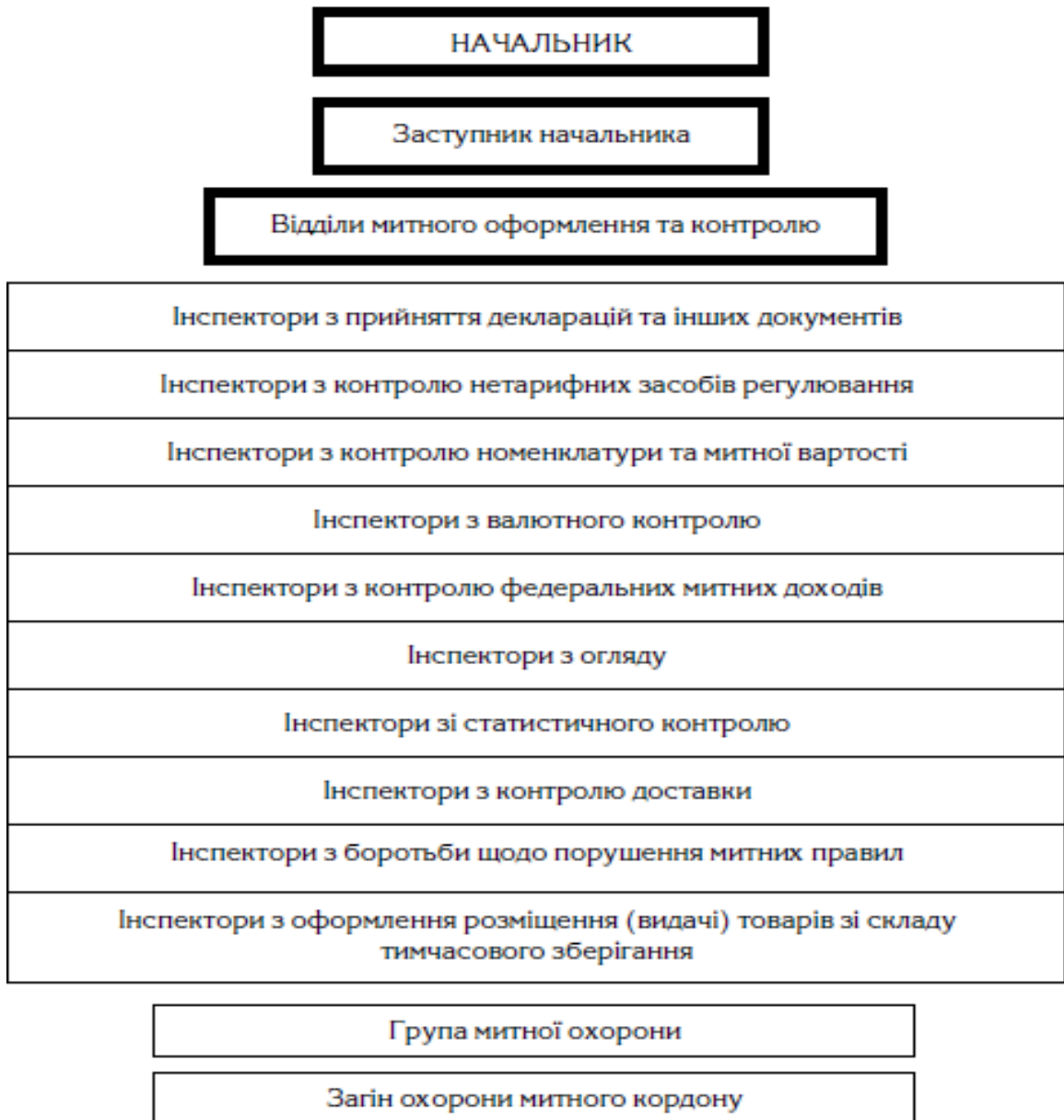

Рис.. Типова структура митного поста

Митні органи України в своїй діяльності взаємодіють з іншими державними органами, підприємствами та громадянами. Державні та інші органи, які у відповідності з законами України не здійснюють загальне керівництво митною справою, не мають права приймати рішення, що входять до компетенції митних органів України, або іншим чином втручатися в діяльність цих органів. Митний Кодекс України регламентує взаємодію митних органів з іншими правоохоронними органами, зокрема, передбачає необхідність інформувати відповідний орган про правопорушення,

розслідування якого входить до компетенції цього органу.

Митний Кодекс України також передбачає право митних органів України при виконанні своїх функцій співробітничати з митними та іншими органами іноземних держав та міжнародними організаціями.

Митниці розташовуються:

1) на митному кордоні України, що співпадає з державним кордоном України, - у пунктах пропуску на державному кордоні України, через які здійснюється залізничне, автомобільне, морське, річкове, повітряне та інше сполучення, а також в інших районах митної території України;

2) в пунктах, розміщених на митному кордоні України там, де він співпадає з межами спеціальних митних зон, а також на території спеціальних митних зон.

Для забезпечення виконання регіональними митницями та митницями функцій, визначених Митним Кодексом України та іншими законодавчими актами України, можуть створюватися митні пости.

Митний пост є структурним підрозділом регіональної митниці, митниці, який безпосередньо здійснює митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Митні пости створюються в міру необхідності у населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських та річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності регіональної митниці, митниці.

У 2006 році розпочалося формування сучасної структури митних органів. Було створено регіональні митниці в таких містах:

Києві – Центральна регіональна;

Донецьку – Східна регіональна;

Львові – Західна регіональна;

Одесі – Південна регіональна;

Сімферополі – Кримська регіональна.

Відповідно ліквідовано Північну, Донецьку, Львівську, Одеську та Кримську митниці. Створеним регіональним митницям підпорядковуються митниці декількох визначених областей.

На даний момент в результаті реструктуризації залишилось 2 регіональні митниці: Київська регіональна митниця та Енергетична регіональна митниця, а також 26 митниць

З метою забезпечення ефективної діяльності митної системи при Державній митній службі України можуть створюватися спеціалізовані організації по здійсненню декларування, зберігання та реалізації митних вантажів, забезпеченню технічними засобами контролю, митні лабораторії, інформаційно-обчислювальні центри, будівельні та господарські організації, кінологічні служби, установи по підготовці та перепідготовці кадрів, консультативно-інформаційні пункти та інші.

У митній системі України створюються Центральна митна лабораторія, яка є спеціалізованою митною установою, і митні лабораторії, які є структурними підрозділами регіональних митниць, митниць.

Центральна митна лабораторія здійснює науково-методичне керівництво митними лабораторіями. Центральній митній лабораторії, митним лабораторіям надається право на здійснення судово-експертної діяльності.

Створення, реорганізація та ліквідація центральної митної лабораторії і митних лабораторій здійснюється Державною митною службою України.

Положення про Центральну митну лабораторію та Положення про митні лабораторії затверджуються наказами Державної митної служби України.

Митна варта - спеціальний підрозділ Державної митної служби України, призначений для боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил, охорони територій, будівель, споруд та приміщень митних органів, охорони та супроводження товарів і транспортних засобів, забезпечення режиму зон митного контролю, а також виконання інших завдань.

Митні органи України, їх автомобільний транспорт, морські, річкові та повітряні судна мають розпізнавальний знак і прапор. Опис прапора і розпізнавального знака затверджується Верховною Радою України.

Митні органи України у своїй діяльності взаємодіють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами. Варто відзначити, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, установи, організації та громадяни не мають права втручатися в службову діяльність митних органів України, крім випадків, передбачених законами України.

Посадовими особами митних органів України можуть бути тільки громадяни України. Працівникам митних органів України присвоюються спеціальні звання, які встановлюються законами України.

Митні органи при реалізації митної політики держави здійснюють спеціальні основні завдання:

- 1) виконання та контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи;
- 2) захист економічних інтересів України;
- 3) сприяння захисту інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, інших юридичних та фізичних осіб;
- 4) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 5) застосування відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України;
- 6) здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм і методів їх здійснення;
- 7) контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

8) здійснення спільно з уповноваженими органами державної влади заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;

9) створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

10) боротьба з контрабандою та порушення вимог кодексу (митного законодавства);

11) розвиток міжнародного співробітництва у галузі митної справи;

12) ведення митної статистики;

13) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

14) здійснення верифікації (встановлення достовірності сертифікатів походження товарів з України).

Митні органи України є невід'ємним елементом системи центральних державним органом виконавчої влади і здійснюють функції в галузі митної справи відповідно до Конституції України, законодавства про зовнішньоекономічну діяльність, митного законодавства та інших нормативних актів. Специфіка митних органів України в системі державних органів України визначається покладеними на них завданнями та функціями. Як органи виконавчої влади митні органи України характеризуються такими основними рисами:

- належать до юридичних осіб публічного права. Як юридичні особи вони мають правосуб'єктність, індивідуальні ознаки;

- утворюються і діють під загальним керівництвом Президента України;

- виключно й безпосередньо здійснюють митну роботу;

- митні органи наділені визначеною для них законами компетенцією в галузі митної справи. Інші органи, крім Верховної ради, Президента України, Кабінету Міністрів України, не вправі приймати

рішення, що перетинаються з компетенцією митних органів України, та виконувати без відповідного допуску чи замінити їх функції чи іншим чином втручатися в діяльність митних органів;

- діяльність митних органів за своїм змістом є розпорядчою і в межах визначеної для них компетенції вони вправі видавати нормативні акти з митної справи, які діють на всій території України і мають обов'язкову силу для підвідомчих підпорядкованих органів, інших державних органів та їх посадових осіб, юридичних та фізичних осіб;

- митні органи утворюються, реорганізуються і ліквідовуються у встановленому законом порядку;

- фінансування діяльності митних органів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, які передбачаються на утримання державного апарату;

- діяльність митних органів здійснюється виключно на основі чинного законодавства України.

Чинним законодавством митні органи віднесені до воєнізованих органів. Це означає, що співробітники цих органів мають право носити зброю та інші засоби індивідуального захисту. У передбачених законом випадках вони можуть застосувати ці спеціальні засоби (вогнепальна зброя, наручники, упаковки з газом дратівливої дії, засобами примусової зупинки транспортних засобів, тощо).

В багатьох країнах світу, у тому числі і Російської Федерації, з якою в Україні найбільший митний кордон, такі органи віднесені законодавством до правоохоронних. Митні органи України теж здійснюють правоохоронні функції щодо захисту її економічного суверенітету і економічної безпеки, забезпечують захист прав і законних інтересів громадян та господарюючих суб'єктів, а також державних органів при дотриманні ними зобов'язань у сфері митної справи.

У той же час митні органи виконують функції дізнання у справах про порушення митних правил, мають право застосувати примус і накладати

стягнення відповідно до чинного законодавства, застосовують низку характерних для правоохоронних органів процедур (особистий догляд, передогляд). Діяльність митних органів детально урегульована Митним кодексом України та іншими нормативними актами і забезпечується спеціально підготовленими державними службовцями.

Для виконання довірених завдань Державна митна служба України, як центральний орган виконавчої влади зі спеціальною компетенцією та головна ланка системи митних органів України, організовує та контролює діяльність митних органів; забезпечує своєчасне і повне внесення до державного бюджету коштів від податків, зборів (обов'язкових платежів), справляння яких згідно із законодавством покладено на митні органи; вживає разом з іншими органами виконавчої влади заходів, спрямованих на недопущення незаконного вивезення за кордон цінностей, що становлять культурне або історичне надбання українського народу; розробляє та здійснює самостійно або у взаємодії з іншими органами виконавчої влади заходи щодо запобігання контрабанді та порушенню митних правил та їх припинення; організовує та контролює відповідно до законодавства проведення митними органами дізнання у справах про контрабанду та здійснення ними провадження у справах про порушення митних правил; веде митну статистику; здійснює верифікацію (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України; забезпечує в межах своєї компетенції реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням у системі митних органів України; створює, реорганізовує та ліквідує в установленому порядку регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління та організації, установи та навчальні заклади.

1.2. Еволюція правового регламентування діяльності митних органів в Україні

Розвиток митної справи в Україні розпочався водночас із становленням сучасної суверенної Української держави. До 90-х років минулого століття єдиною митною територією була територія СРСР, а отже, Україна не мала власної митної території, митного кордону, власного митного законодавства та митної системи. 16 липня 1990 року Верховна Рада Української РСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України.

Декларація визначила, що «Верховна Рада Української РСР, виражаючи волю народу України, прагнучи створити демократичне суспільство, виходячи із потреб всебічного забезпечення прав і свобод людини, шануючи національні права всіх народів, дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний і духовний розвиток народу України, проголосила державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах» 24 серпня 1991 р. депутати українського парламенту прийняли Акт проголошення незалежності України. Цими документами було покладено початок визначення шляху майбутнього розвитку України як незалежної європейської держави.

У розвиток положень Декларації про державний суверенітет України було прийнято Закон «Про економічну самостійність Української РСР» від 2 серпня 1990 року. Цей закон вказував, що УРСР самостійно здійснює інвестиційну, зовнішньоекономічну та іншу політику. Серед головних принципів економічної політики України у цьому законі було названо захищеність внутрішнього ринку, яка, в свою чергу, неможлива без налагодження власної митної системи. Для реалізації цих завдань необхідно було терміново готувати та проводити відповідну систему заходів, в тому числі прийняття наступних нормативно-правових актів.

Ще одним із перших законів, що мали загальний характер і в деякій мірі стосувались побудови митної системи був Закон УРСР «Про

зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року. Серед органів, які здійснювали регулювання зовнішньоекономічною діяльністю фігурувало і Державне управління митного контролю Української РСР, яке мало здійснювати митний контроль в УРСР відповідно до чинного законодавства. У ст. 13 вказаного Закону зазначалося, що УРСР самостійно здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території. Митну політику УРСР визначає Верховна Рада УРСР. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснювалось відповідно з цим законом, законами УРСР про митне регулювання, єдиним митним тарифом УРСР і міжнародними договорами УРСР. Цей закон в подальшому зазнав змін, але діє й досі.

Першим нормативним актом, який врегулював діяльність митниць і започаткував розбудову митної системи, був Закон Української РСР від 25 червня 1991 р. «Про митну справу в Україні». Він відіграв важливу роль у розвитку митного законодавства нашої держави і дав поштовх до прийняття на його основі низки нормативно-правових актів з регулювання митної діяльності і був актуальним аж до прийняття у липні 2002 р. нового Митного кодексу України. Вказаний Закон передбачав двохланкову митну систему, яка включала Державний митний комітет, митниці, інші митні установи України.

12 грудня 1991 р. Верховна Рада прийняла Митний кодекс України. Постановою Верховної Ради України «Про введення в дію Митного кодексу України», цей кодекс набрав чинності з 1 січня 1992 р. Цей провідний в галузі митного законодавства нормативно-правовий акт визначив принципи організації митної справи в Україні на основі єдності митної території, мита і митних зборів з метою створення сприятливих умов для розвитку ринкової економіки та зростання активності зовнішньоекономічної діяльності.

5 лютого 1992 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Єдиний митний тариф», що вводився в дію з 1 березня 1992 р. Протягом часу дії Єдиного митного тарифу він зазнав численних змін, але

вони переважно стосувались ставок ввізного мита на окремі види товарів та присвоєння їм кодів. Змінив ситуацію прийнятий Верховною Радою України у 2001 році Закон «Про митний тариф України» від 5.04.2001 р., у якому згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, що базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів, дається систематизований перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. Закон, на відміну від порядку, що існував раніше, визначає, що «встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюється Верховною Радою України шляхом прийняття законів України з урахуванням висновків Кабінету Міністрів України. У Митному тарифі України товари, що підлягають митному контролю на території України, систематизовані, як і в Єдиному митному тарифі 1993 р., в 21 розділі та зведені у 97 груп, проте він має значно більшу кількість товарних позицій і підпозицій. Всього обсяг Митного тарифу України становить понад 1500 сторінок, тобто він майже вдесятеро більший за обсяг Єдиного митного тарифу.

Указом Президента України «Про Державну митну службу України» від 29 листопада 1996 року N 1145/96 Державний митний комітет України було ліквідовано, а на його базі утворено Державну митну службу України як центральний орган виконавчої влади, який є правонаступником ліквідованого Державного митного комітету України стосовно його зобов'язань, прав та обов'язків. Положенням «Про державну митну службу України», затвердженого Указом Президента України від 24 серпня 2000 р. №1022/2000, визначено основні завдання, організацію діяльності Держмитслужби, її основні функції та повноваження.

Наступним кроком у створенні митного законодавства незалежної України стало прийняття численних нормативно-правових актів, що регулювали порядок переміщення через митний кордон України транспортних засобів, різних видів товарів та інших предметів, іноземної

валюти, операції, пов'язані із здійсненням митного контролю за їх переміщенням, митного оформлення цих предметів, товарів і транспортних засобів, а також із справлянням податків і зборів. Поряд із законодавчими актами з врегулювання митних питань мали місце і галузеві, зокрема, накази Державного митного комітету України (згодом – Державної митної служби України).

Однак, не зважаючи на процеси удосконалення митного законодавства, на початку нового тисячоріччя поза нормами Митного кодексу 1991 року залишалися кардинальні питання реформування економіки української держави, послідовний процес становлення ринкових механізмів у країні. Крім того, у вказаному Кодексі не знайшла належного втілення реалізація державної політики становлення та подальшого розвитку митної системи України, роль митних органів у формуванні державного бюджету, митно-тарифному регулюванні, організації безкомпромісної боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил. До того ж за час, що минув після набрання Митним кодексом України 1991 року суттєвих змін зазнало законодавство України: прийнята Конституція України, чимало нових нормативно-правових актів з'явилося в зовнішньоекономічній, податковій, валютній сферах. Окремі норми Митного кодексу 1991 року суперечили Конституції України, деяким іншим актам законодавства, що призводило до конфліктних ситуацій з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, особливо при розгляді претензій митних органів до порушників митного законодавства в судах. Ці та інші фактори вимагали прийняття нового Митного кодексу України. Тому 11 липня 2002 р. Верховною Радою України четвертого скликання був прийнятий новий Митний кодекс України, який адекватно відобразив реалії економічного і суспільного життя нашої держави, зовнішньоекономічних зв'язків України, становище і роль митної служби в системі органів управління.

Сьогодні діяльність митних органів та митна справа в нашій державі регулюється наступними правовими актами:

- Конституцією України – Основним Законом нашої держави, в якому визначаються фундаментальні положення діяльності всіх державних і недержавних органів, проголошуються базові права людини і громадянина, містяться положення щодо суверенітету, засади зовнішніх відносин та інші важливі для нормотворчої і законодавчої практики положення;

- Митним кодексом України;

- законами України, найважливішими з яких в аспекті митної справи є Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року N 959- XII, «Про Митний тариф України» від 5 квітня 2001 року N 2371- III, «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 року N 2673-XII, Про Дисциплінарний статут митної служби України від 06.09.2005 № 2805-IV;

- постановами Верховної Ради України;

- указами Президента України, зокрема, Питання Державної митної служби України від 24.08.2000 № 1022/2000, «Про введення до складу Представництва України при Європейських Співтовариствах (Європейському Союзі) представника Державної митної служби України» від 19 квітня 2004 року N 445/2004, Про заходи щодо підвищення ефективності діяльності митної служби України від 24 жовтня 2003 року N 1209/2003, Про символіку Державної митної служби України від 27 червня 2003 року N 554/2003, Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї від 23 травня 2000 року N 699/2000;

- постановами Кабінету Міністрів України, зокрема, «Про затвердження Порядку декларування митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України» від 28 серпня 2003 р. N 1375, «Про затвердження Порядку визначення товарів, що ввозяться на митну територію України для використання у промисловому виробництві моторних транспортних засобів» від 26 жовтня 2005 р. N 1031, «Про митний контроль

та митне оформлення природного газу, нафти, нафтопродуктів, етилену і аміаку, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом» від 17.12.2003 № 1958, «Про затвердження переліку пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 25 грудня 2002 р. № 1950, «Питання пропуску через державний кордон автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними» від 24 грудня 2003 р. № 1989, «Про затвердження Порядку проведення митними органами на підприємствах перевірок системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України» від 23 грудня 2004 р. № 1730, «Про затвердження Порядку митного оформлення імпортованих товарів (продукції), що підлягають обов'язковій сертифікації в Україні» від 4 листопада 1997 р. № 1211, «Про затвердження Порядку визначення країни походження товару, що переміщується через митний кордон України» від 28 жовтня 2004 р. № 1443, «Про затвердження Порядку здійснення компенсації шкоди, заподіяної працівникам митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій під час виконання або пов'язаної з виконанням ними службових обов'язків» від 26 травня 2004 р. № 678, «Про затвердження Положення про вантажну митну декларацію» від 9 червня 1997 р. № 574, «Про умови грошового забезпечення посадових осіб та оплати праці працівників митної служби» від 14 квітня 2004 р. № 497, «Про затвердження Порядку взаємодії митних органів і органів державної податкової служби під час проведення звірення даних щодо обігу, обліку та погашення податкових векселів та здійснення контролю за цільовим використанням імпортованих товарів, митне оформлення яких здійснюється із застосуванням податкового векселя» від 18 лютого 2004 р. № 178 та багатьма іншими;

- спільними наказами Держмитслужби та інших державних органів, якими регулюються важливі аспекти їх взаємодії та розмежування функцій, зокрема: спільним наказом Державної митної служби України та

Адміністрації Державної прикордонної служби України від 01.06.2005 N 461/439 «Про затвердження Порядку дій у разі виявлення органами (підрозділами) Державної прикордонної служби України порушень законодавства й порушення справ, провадження в яких віднесено до компетенції митних органів», спільним наказом Державної митної служби та Державної податкової адміністрації України «Про затвердження Порядку взаємодії митних і податкових органів при здійсненні державного контролю за експортом окремих видів товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності» від 12.07.2004 N 512/387 та іншими;

- наказами і розпорядженнями Державної митної служби України, наприклад, наказами: «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України» від 17.11.2005 N 1118, «Про місця прибуття автотранспорту» від 21.11.2005 N 1136, «Про затвердження Порядку здійснення контролю за доставкою в митниці призначення переміщуваних через митний кордон України товарів окремих видів» від 13.10.2005 N 969 тощо;

- нормативними актами інших державних органів, наприклад: постановою Правління Національного банку України N 283 від 12.07.2000 «Про затвердження Інструкції про переміщення валюти України, іноземної валюти, банківських металів, платіжних документів, інших банківських документів і платіжних карток через митний кордон України», наказом Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 N 414 «Про затвердження Фітосанітарних правил ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів», а також іншими, які мають безпосереднє відношення до митної справи.

Необхідно вказати, що станом на 1 січня 2008 року з формально-юридичної точки зору діють два Положення про Державну митну службу України, затвержені указом Президента України від 24.08.2000 р. № 1022/200 та постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. №

940. Положення, затверджене указом Президента України, було прийняте ще до внесення змін до Конституції України, які стали підґрунтям трансформації нашої держави з президентсько-парламентської у парламентсько-президентську республіку і обумовили передачу частини повноважень від Президента до Кабінету Міністрів України. З огляду на означене, враховуючи, що відповідно до положень ст. 116 Конституції України саме Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади; утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, а Державна митна служба України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, можна було б зробити висновок, що Кабінет Міністрів України, затверджуючи Положення про Державну митну службу, діяв у межах своєї компетенції. Однак це входить у суперечність з положенням ст. 11 самого Митного кодексу України, відповідно до ч. 3 якої органи державної влади, Президент України в межах своїх повноважень, визначених Конституцією України та законами України, здійснюють керівництво митною справою та контроль за діяльністю митних органів України, а також ч. 1 ст. 13 цього ж Кодексу, відповідно до якої спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи утворюється, реорганізовується та ліквідується Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України. Вважаємо, що вказана суперечність має бути розв'язана шляхом унесення відповідних змін до законодавства.

13 березня 2012 року був прийнята нова редакція Митного кодексу України, яка вступає в дію з 1 червня 2012 року. Даний правовий акт був прийнятий з метою врахування сучасних економічних умов та особливостей функціонування митних органів.

Аналіз становлення та розвитку законодавства України, яке регламентує діяльність державної митної служби свідчить, що, незважаючи на важливість завдань, які стоять перед останньою, та необхідність правового регулювання на рівні закону питань організації органів митної служби,

діяльність вказаного правоохоронного органу законодавчо не регламентована. З огляду на це вважаємо за доцільне розробити і затвердити Закон України «Про митну службу України», в якому були б визначені правовий статус митної служби України, її інституцій у відповідності до вимог Митного кодексу Європейського Союзу, Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція), як системи компетентних державних органів в галузі митної справи.

Прийняття Закону України «Про митну службу України» дасть можливість оптимізувати систему державного управління в галузі митної справи, зокрема організацію державної виконавчої влади на центральному та місцевому рівнях, запровадити нову ідеологію функціонування державної виконавчої влади в галузі митної справи, що, в кінцевому результаті, повинно забезпечити більш надійний захист економічних інтересів України.

1.3. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади України

Ефективне здійснення функцій митних органів та покладених на них завдань багато в чому залежить від взаємодії між Державною митною службою та Міністерством економічного розвитку і торгівлі, Міністерством закордонних справ, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою України, Державною податковою службою України, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством транспорту України, Міністерством екології та природних ресурсів, іншими державними органами, причетних до митної справи.

Основними напрямками взаємодії Держмитслужби України та Верховної Ради України у законопроектній роботі є:

- проведення спільних засідань колегії Держмитслужби України і Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики з удосконалення законодавства з питань митної справи ;
- створення з представників Держмитслужби і народних депутатів України (за згодою) робочих груп для якості підготовки законопроектів;
- обов'язковий розгляд законопроектів, розроблених відповідно до регламенту Верховної Ради України та Тимчасового регламенту Кабінету Міністрів України, на засіданнях Колегії Держмитслужби України за участю народних депутатів України як членів Комітету з питань економічної політики, так і інших комітетів Верховної Ради України, причетних до їх опрацювання;
- погодження щорічних планів законопроектної роботи з Комітетом з питань економічної політики Верховної Ради України;
- участь керівництва Держмитслужби України у засіданнях комітетів та пленарних засіданнях Верховної Ради України під час розгляду законопроектів з питань митної справи;
- обговорення законопроектів стосовно діяльності в галузі митної справи у депутатських фракціях Верховної Ради України.

Загальні засади взаємодії митних органів з державними й недержавними органами та фізичними особами урегульовані чинним законодавством. Глава з Митного кодексу України встановлює, що митні органи і організації, їх посадові особи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також з підприємствами та громадянами в порядку, встановленому законом.

Таке співробітництво має загальний і спеціальний характер. Воно проявляється у проведенні спільних заходів, інші прояви взаємодії між зазначеними державними органами при перетинанні Державного кордону України повинні регулювати спільно прийнятими нормативними актами.

Наприклад, згідно зі ст. 27 Митного кодексу товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей. Митні органи взаємодіють з органами державної влади, що здійснюють зазначені види контролю, в порядку, встановленому законодавством України. Хоча віднедавна даний різновид контролю відведено до компетенції митних органів.

У фінансовій сфері митні органи взаємодіють із Міністерством фінансів України та Національним банком України. Варто зауважити, що це співробітництво регулює Митний кодекс України в ст.28 якої зазначено, що спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи подає Міністерству фінансів України звіт про надходження до Державного бюджету України від податків і зборів, справляння яких згідно із законодавством покладено на митні органи. Митні органи інформують Національний банк України, Державну казначейську службу України та відповідні фінансові органи України про перерахування ними коштів до Державного бюджету України.

Розмежування повноважень і функціональних обов'язків між митними та іншими органами виконавчої влади України щодо справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів встановлюється Конституцією України, кодексами та іншими законами України.

Згідно зі ст. 26 Митного кодексу митні органи, спеціалізовані митні установи та організації та їх службові особи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також з підприємствами та громадянами, в порядку, встановленому законом. У відносинах з митними органами інтереси підприємств та громадян можуть представляти митні брокери на підставі відповідного договору, укладеного з підприємством, або нотаріально

посвідченої довіреності(доручення), виданої громадянином, інші особи на підставі нотаріально посвідчених довіреностей(доручень).

У свою чергу митні органи взаємодіють із правоохоронними і контрольними органами (прокуратурою, Службою Безпеки України, Міністерство Внутрішніх Справ України, Державною прикордонною службою України, Державною податковою службою України).

У разі виявлення під час здійснення митного контролю ознак злочинів, що не належать до контрабанди, начальник митного органу чи особа, яка його заміщує, повідомляє виявлені дані органам попереднього слідства.

У свою чергу інші правоохоронні органи повідомляють митним органам наявні факти правопорушень, пов'язаних із порушенням митних правил або контрабандою.

До 2008 року в Україні існувала спільна для декількох органів влади інструкція про здійснення контролю на державному кордоні.

Взаємодія проводилась в таких напрямках:

- розробка і здійснення погоджених спільних заходів щодо запобігання, виявлення і припинення порушень діючого митного законодавства, протидії контрабандному і незаконному переміщенню через митний кордон товарів та інших предметів;
- розслідування і розкриття злочинів та інших правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- обмін інформацією;
- аналіз результатів і розробка нових форм взаємодії.

Порядок взаємодії структурних підрозділів Державної прикордонної служби і Державної митної служби поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон, у межах прикордонних контрольованих районів визначається «Про порядок взаємодії підрозділів митної варті Державної митної служби України та підрозділів Державної прикордонної служби України».

З підрозділами Міністерства Внутрішніх Справ України (Державна автоінспекція, «Беркут», Держслужба охорони «Титан», та ін.) взаємодія здійснюється як у рамках проведення операцій, рейдів, так і інших спільних заходів.

Взаємодія з підрозділами Служби Безпеки України здійснюється як у рамках комплексних багатоцільових операцій, так і у формі повсякденної оперативно-службової діяльності. При цьому приділяється увага не тільки обміну інформацією, необхідною для планування і здійснення спільних операцій, про оперативну обстановку на державному кордоні, але й на митній території України.

Взаємодія з підрозділами Державної податкової служби України щодо забезпечення стягнення податків та зборів до Держбюджету: митні та податкові органи взаємодіють у питаннях, пов'язаних із сплатою податку на додану вартість імпортованих товарів, ввезенням товарів у статутні фонди підприємств з іноземними інвестиціями, ввезенням/вивезенням товарів у режимі переробки на митній території України, за межами митної території України, наданням інформації з бази ризиків про діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, іншими випадками, передбаченими чинним законодавством України.

Форми взаємодії митних та податкових органів визначені спільним наказом Державна Митна Служба України та Державна Податкова Адміністрація України від 29 липня 2004 року № 439/551, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 6 серпня 2004 року за № 984/9583 «Про затвердження Порядку взаємодії митних і податкових органів при організації та проведенні спільних планових і позапланових перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності»:

- обмін інформацією, яка становить взаємний інтерес, про обсяги експортно-імпортованих операцій, джерела придбання товарів, іншою інформацією щодо діяльності суб'єктів,

- створення спільних груп для відпрацювання конкретних фактів, пов'язаних з незаконним обігом товарів, завищенням (зниженням) вартості товарів при їх ввезенні (вивезенні) на митну територію України, безпідставним застосуванням пільг із сплати податків при імпорті та експорті товарів;
- проведення спільних планових та позапланових перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- аналіз умов і причин, що сприяють порушенню законодавства, внесення пропозицій щодо їх усунення до відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;
- узагальнення підсумків виконання спільних завдань.

Крім цього, митні та податкові органи здійснюють спільний контроль за оподаткуванням товарів, які знаходяться в групі ризику митної вартості. Зокрема, у разі виявлення відомостей про те, що задекларований розмір митної вартості товару нижчий за контрольний показник митної вартості, визначений для даного товару, митний орган вживає заходів відповідно до наказу Державної Митної Служби України від 24 червня 2009 року № 602 «Про затвердження Порядку дій посадових осіб митних органів при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України, у разі, якщо рівень митної вартості поданого до митного оформлення товару нижчий за контрольний показник митної вартості цього товару».

При потребі здійснення перевірки фактичної наявності або проведення будь-яких експертиз товарів, які перебувають під митними забезпеченнями в суб'єкта підприємницької діяльності, податкові органи направляють запит на митницю оформлення товару щодо погодження спільних дій податкових та митних органів. Усі такі операції мають проводитись у присутності представника митного органу, у якому ці товари перебувають під контролем. При цьому митні збори за роботу інспектора

митниці поза місцем розташування митного органу з підприємства не стягуються.

Робочі групи складають квартальні плани-графіки проведення спільних планових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Рішення щодо проведення спільної позапланової перевірки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності приймається керівником податкового органу. У випадку внесення відповідними митними або податковими органами пропозиції про проведення позапланової виїзної перевірки іншою стороною в триденний термін надається інформація щодо взяття участі в перевірці або відмови в її проведенні.

За результатами виїзної перевірки члени робочої групи - посадові особи митних органів і податкових органів складають акт (довідку) згідно з їх компетенцією, а також, у випадку виявлення порушень митного і податкового законодавства, проект плану заходів щодо їх усунення.

Митний орган надсилає суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності податкове повідомлення у порядку та за формою, встановленими наказом Держмитслужби України від 25 квітня 2005 року № 329, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 21 липня 2005 р. за № 789/11069 «Про затвердження Порядку підготовки та направлення митними органами податкових повідомлень платникам податків».

При цьому податкове повідомлення складається на розраховану суму податкового зобов'язання щодо кожного окремого податку, збору (обов'язкового платежу). Якщо митний орган здійснив розрахунок сум податкових зобов'язань за декількома податками, то складається відповідна кількість податкових повідомлень.

Крім того, останнім часом поширилася така нова форма взаємодії з Державною податковою службою України, як пошукова робота з виявлення і припинення діяльності фіктивних комерційних фірм.

Вимога сьогодення визначено, що успішна протидія витонченим спробам протиправного переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України вимагає інших методів і засобів боротьби, принципово нових форм і механізму правового та практичного співробітництва, єдності інтересів і зусиль професіоналів різних правоохоронних органів та органів охорони державного кордону. Основними формами взаємодії є:

- розгляд найбільш актуальних проблем правоохоронної діяльності, прийняття та погодження рішень щодо реалізації державних програм боротьби зі злочинністю, виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань боротьби зі злочинністю;
- опрацювання та реалізація спільних планів, програм боротьби зі злочинністю;
- видання спільних відомчих нормативних актів щодо порядку взаємодії у процесі здійснення заходів по боротьбі зі злочинністю;
- створення спільних робочих груп представників органів для вивчення окремих проблем боротьби зі злочинністю та вироблення пропозицій щодо до їх вирішення;
- опрацювання та надання в інстанції погоджених пропозицій з питань профілактики злочинів та інших правопорушень;
- вивчення проблеми профілактики злочинів і вироблення спільних пропозицій щодо форм і методів її проведення;
- спільне вивчення умов та причин, що сприяють вчиненню злочинів та опрацювання заходів до їх усунення;
- своєчасне інформування правоохоронними та митними органами один одного про підготовку чи вчинення злочинів;
- створення спільних банків даних осіб, причетних до контрабанди, незаконного обігу зброї та наркотиків, а також до злочинів у кредитно-фінансовій та зовнішньоекономічних сферах.

На регіональному рівні повинно бути налагоджене також тісне співробітництво із регіональними ланками відповідних органів державної влади. Таке співробітництво повинно здійснюватися із органами місцевого самоврядування в межах встановлених законом повноважень та населенням.

Основними напрямками взаємодії митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій з органами місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій повинні бути:

- забезпечення дотримання вимог законодавства України з питань митної справи та виконання інших завдань, покладених на Держмитслужбу;
- вжиття спільних заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів, а також захисту прав інтелектуальної власності у процесі зовнішньоекономічної діяльності;
- створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та збільшення обсягів пасажиропотоку через митний кордон України;
- інформування про порушення і спроби незаконного переміщення товарів через митний кордон України;
- надання статистичної інформації про обсяги зовнішньоекономічної діяльності.

Координація роботи митних органів з усіма державними органами повинна проявлятися у інформаційній діяльності митних органів із доведенням до зацікавлених осіб митних правил, роз'яснення положень чинного законодавства щодо його змін, наданні відповідних текстів нормативних актів.

ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ

Сьогодні в нашій створена та функціонує динамічна, організована і досить ефективна митна служба, здатна вирішувати складні завдання, які ставить перед нею життя.

Діяльність системи митних органів України – це специфічний різновид державно-владної діяльності, спрямованої на реалізацію функцій держави у сфері митно-правового регулювання суспільних відносин і, таким чином, на реалізацію державної митної політики.

Ефективне здійснення функцій митних органів та покладених на них завдань багато в чому залежить і від взаємодії Державної митної служби з іншими органами державної влади. Митна служба як і державна служба в цілому потребує сьогодні впровадження радикальних науково-обґрунтованих змін, оновлень, нових законодавчих актів, найновіших світових методів наукової організації праці, використання досвіду передових країн світу.

Динаміка розвитку митної служби завжди була і буде в полі зору науковців, політиків, керівництва держави. Адже імпорт і експорт – це основа надходжень коштів для становлення сучасної, європейської розвинутої української держави, її процвітання.

Здійснений аналіз основних законодавчих актів, що стали підґрунтям для створення та подальшого формування митної служби України, та регламентують її діяльність на сучасному етапі, підтверджує думку про те, що стан та ефективність правового забезпечення діяльності національної системи митних органів має ключове значення в процесі її реалізації митної політики держави. Саме тому система нормативних актів і, в першу чергу, законодавча її частина, які регламентують організацію і діяльність митних органів, їх статус, потребує свого постійного розвитку та удосконалення.

РОЗДІЛ II

РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

2.1. Фіскальні ефекти діяльності митних органів

Митні платежі є основою митного оподаткування, під якими розуміють ті види податків та зборів, які нараховуються в установленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митних служб. Дана визначення дозволяє не тільки чітко обґрунтувати об'єкти оподаткування (товари, предмети і под.), але й суб'єкти системи митного оподаткування, до яких належать крім держави та митних органів безпосередні платники податків та зборів, тобто юридичні та фізичні особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. При цьому слід акцентувати увагу на характерній особливості митних платежів, а саме: односторонньому руху вартості від юридичних та фізичних осіб до держави.

Критерієм визначення митних платежів є не тільки об'єкт оподаткування, але й суб'єкт, тобто ті органи системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які виконують контролюючі функції з нарахування чи сплати даного виду платежів.

Митне оформлення та пропуск товарів через митний кордон може здійснюватись лише після сплати належних платежів або за умов надання контролюючим органом у встановленому порядку відстрочення їх сплати.

Серед великого спектра функціональних завдань, які виконують митні платежі головними є:

- фіскальні, тобто митні платежі є джерелом поповнення бюджету країни;
- стимулюючі, які спрямовані на розвиток національного виробництва;

- регулятивні, які формують обсяг та структуру експорту, імпорту, споживання;
- статистичні, які формують інформацію про обсяги та структуру товаропотоків через митний кордон України, напрямки руху таких потоків, співвідношення експорту та імпорту.

В ході реалізації пріоритетів митної політики спрямованих на європейську інтеграцію отримано такі результати.

У 2013 році скорочення зовнішнього та внутрішнього попиту на світових товарних ринках зумовило зниження зовнішньоторговельного обігу. Зокрема, імпорт товарів до України у минулому році склав 76,8 млрд. дол. США. Порівняно з 2012 роком цей показник менше на 9%, або на 7,6 млрд. дол. США. Зменшення обсягів імпорту відбулося з більшості бюджетоутворюючих товарних груп: паливно-енергетичних товарів, устаткування та транспорту, продукції хімічної промисловості, металів, текстилю та текстильних виробів.

У 2013 році до державного бюджету сплачено 13,3 млрд. гривень мита, з якого практично вся сума або 99,4% – це ввізне мито.

До загального фонду державного бюджету надійшло 11,1 млрд. гривень ввізного мита, що на 4,6%, або на 492,4 млн. гривень більше 2012 року.

З початку 2013 року в Україні ставки ввізного мита приведено до рівня, встановленого відповідно до Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі. Ввізні мита були підвищені на 119 товарних під категорій (цемент; руди та концентрати хромові; продукти органічної та неорганічної хімії; добрива та ін.). При цьому на 13 товарних підкатегорій було встановлено нульову ставку (руди та концентрати марганцеві, підшипники, генератори змінного струму та інше).

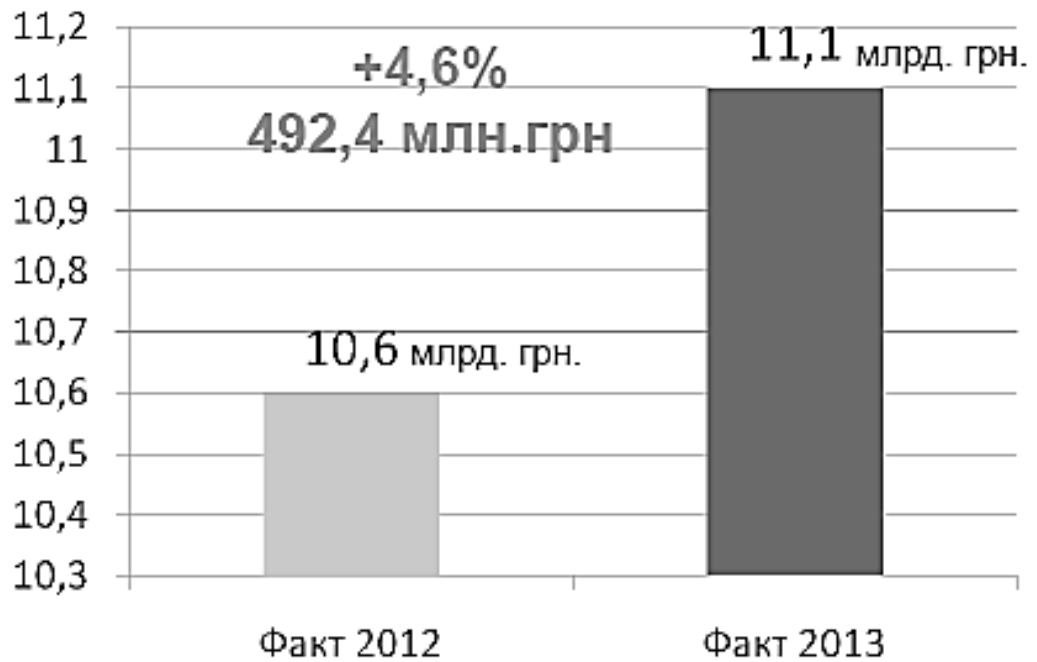

Рис.2. Надходження ввізного мита до державного бюджету

Уповільнення приросту надходжень, перш за все – ввізного мита, пояснюється зменшенням обсягів імпорту, який у 2013 році скоротився на 9,1 % щодо попереднього року. Надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції склали 87,1 % річного плану. Обсяг недобору становив 2,0 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року структура податків на міжнародну торгівлю зазнала певних змін, а саме:

- частка надходжень вивізного мита зменшилася на 0,9 в. п.;
- частка надходжень ввізного мита (без нафтопродуктів) збільшилася на 2,7 в. п.;
- частка мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них зменшилися на 1,8 в. п.

За 2012 рік Державна митна служба України забезпечила надходження доходів до державного бюджету у сумі 113,4 млрд. грн., у т.ч.:

- до загального фонду перераховано 103,5 млрд.грн.;
- до спеціального фонду – 9,9 млрд.грн.;

У порівнянні з 2011 роком надходження до бюджету зросли на 9,3%, або на 9,6 млрд. грн.[61,63,65]

Порівняно з 2011 роком відбулося збільшення середньоденних надходжень митних платежів на 8,3% (на 38,0 млн.грн.) з 457,0 млн.грн. до 495,0 млн.грн.

У розрізі податків і зборів надходження до Держбюджету за 2011-2012 роки (табл.2.1.):

- збільшились надходження за видами митних платежів:
 - з ПДВ – на 5,6 млрд.грн. (на 5,8%);
 - з ввізного мита - на 2,5 млрд.грн. (на 24,1%);
 - з акцизного податку – на 1,7 млрд.грн. (на 25,7%);
- зменшились надходження:
 - з вивізного мита - на 1110,5 млн.грн. (на 84,7%);
 - з плати за митне оформлення – на 10,5 млн.грн. (на 19,5%);
 - з єдиного збору – на 9,6 млн.грн. (на 5,3%), див. рис.2.2.

Таблиця 2.1.

Динаміка надходжень митних платежів по ДМСУ

	2011 р.	2012 р.	Відхилення	
			+/-	%
ПДВ	96 014 128,8	101 576 255,6	5 562 126,8	5,8
Акциз	6 743 789,9	8 478 870,5	1 735 080,6	25,7
Мито, у т.ч.	11 771 885,8	13 184 878,4	1 412 992,5	12,0
Ввізне мито	10 460 579,6	12 984 108,0	2 523 528,4	24,1
Вивізне мито	1 311 306,2	200 770,3	-1 110 535,9	-84,7
Єдиний збір	180 942,2	171 372,1	-9 570,1	-5,3
Плата за м/о	53 659,0	43 189,0	-10 469,9	-19,5
Інші	52 309,9	194 377,6	142 067,7	271,6
Разом	114 816 715,7	123 648 943,4	8 832 227,7	7,7

До основних факторів, що вплинули на зміну показників виконання мобілізації митних доходів до Державного бюджету можна віднести:

- збільшення на 0,8% вартісних показників загального обсягу імпорту при зменшенні його вагових показників на 14,9%;
- збільшення обсягів імпорту, що підлягали оподаткуванню ввізним митом на 11,9%;
- збільшення обсягів імпорту, що підлягали оподаткуванню ПДВ на 2,3%;
- збільшення обсягів імпорту, що підлягали оподаткуванню акцизним податком на 2,8%.

Надходження до Держбюджету у торговому обігу за 2012 рік у розрізі видів податків складають (рис.2.3): [61,63,65]

- мито – 12 966,4 млн.грн. (збільшення сум надходжень на 12,1%);
- акцизний податок – 8 396,8 млн.грн. (збільшення сум на 25,3%);
- ПДВ – 100 978,9 млн.грн. (збільшення сум надходжень на 5,8%).

Надходження митних платежів за січень-квітень 2012 склали 38,1 млрд. грн., що на 24% або майже на 7,5 млрд. грн. більше, ніж за відповідний період 2011 року. Та на 0,8 мільярди грн. більше від очікуваного.

Це наслідок збільшення загального товарообігу України (у січні-квітні 2012 він склав 48,6 млрд. дол. США, зростання до аналогічного періоду 2011-6%, обсяги зовнішньої торгівлі за чотири місяці поточного року вперше перевищили докризові показники 2008), у тому числі завдяки спрощенню та прискоренню митних процедур та ефективній взаємодії відомства з бізнес-структурами.

Приклад такої взаємодії - широкомасштабна роз'яснювальна кампанія, яку Держмитслужба проводить серед суб'єктів із метою підвищення податкової культури.

Подальшому розвитку зовнішньоекономічної діяльності сприятиме новий Митний кодекс, який підписано Президентом України.

Адже цей документ передбачає прийняття мінімальної кількості постанов Кабміну та наказів міністерств.

Новий митний кодекс зібрав у собі положення, які раніше містилися в різних законах і підзаконних актах. Підприємець зможе чітко прорахувати, скільки часу йому знадобиться на доставку товарів та їх митне оформлення, які податки потрібно буде сплатити.

Дуже велику увагу приділено використанню сучасних електронних систем і технологій, які дозволяють скоротити час проходження товарів через митницю, мінімізувати суб'єктивний вплив на прийняття рішень і зменшити кількість бюрократичних процедур.

Новим Митним кодексом також визначено вичерпний перелік документів, потрібних для митного оформлення. За пропозицією Держмитслужби у Кодексі було передбачено подання разом з митною декларацією тільки рахунку або іншого документа, який визначає вартість товару, та декларації митної вартості. Інші документи, необхідні для здійснення митного контролю й оформлення товарів, декларантом не подаватимуться (відомості про такі документи зазначатимуться у вантажній митній декларації).

У I кварталі 2012 року в зоні діяльності Тернопільської митниці зовнішньоекономічні операції здійснювали 323 суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, з них: 271 - перебуває на обліку в митниці та 52 - за листами про погодження з інших митниць.

Загальний товарообіг склав 163,3 млн. дол. США, в тому числі : експорт – 72,2 млн. дол. США, імпорт - 91,2 млн. дол. США. У порівнянні з аналогічним періодом 2011 року відбувся зріст зовнішньоторговельного обігу на 24 % або на 31,3 млн. дол. США.

Імпортні товари надійшли із 80 країн світу. Найбільше з країн Європейського співтовариства: з Польщі – 30%, Німеччини – 18%, Італії – 9%, Іспанії - 8%.

Експортувалися товари до 46 країн. Частка експорту до країн Європейського Співтовариства - 60% , до країн – учасниць Співдружності Незалежних Держав – 37%. Основними торговельним партнерами при здійсненні експортних операцій є Польща – 47% та Росія – 28%.

Завдання, поставлені перед митницею Урядом та Держмитслужбою по перерахуванню коштів до бюджету, виконано в повному обсязі. Зокрема перераховано до Держбюджету України 132 млн. грн., а це на 22,7 % більше ніж за аналогічний період минулого року.

Зростання надходження митних платежів відбулося за рахунок збільшення обсягів ввезення основних бюджетоутворюючих товарів. Такими товарами в зоні діяльності митниці є: фрукти та овочі, транспортні засоби, насіння цукрового буряка, зубна паста та косметичні засоби, прокат чорних металів. Найвагоміші суми податків сплачуються також при ввезенні бавовни, спирту коньячного, сировини для виробництва поролону, тракторів.

По вказаних товарах в I кварталі 2012 року сплачено 68,5 млн. грн., або 51,9 % від загальної суми перерахованих митницею платежів. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року зріст надходжень становить 15,2 млн. грн., або 28,6 %.

За рахунок ефективності контролю за визначенням митної вартості, правильності класифікації та визначення країни походження товарів, а також ефективності проведення документальних перевірок додатково перераховано до бюджету майже 10 млн. грн., а це на 36,7 % більше в порівнянні з минулим роком.

У результаті проведеної роботи у напрямку боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Тернопільською митницею з початку 2012 року складено 62 протоколи про порушення митних правил (за аналогічний період 2011 року було складено 44 протоколи), у яких вартість предметів правопорушень за попередньою оцінкою склала 1 млн. 775 тис. грн.

В зв'язку з набуттям чинності Закону України про декриміналізацію товарної контрабанди, до Тернопільської митниці надійшло 4 матеріали

закритих кримінальних справ, що перебували раніше у провадженні правоохоронних органів Тернопільської області. На підставі отриманих матеріалів митницею направлено до суду 84 адміністративних справ про порушення митних правил. На сьогоднішній день по більшості з них вже прийняті рішення на користь Держави, а саме, прийнято рішення про конфіскацію предметів правопорушення на загальну суму 3,4 млн. грн., та про стягнення компенсаційної вартості товарів на суму 6,8 млн. грн.

Тернопільські митники постійно працюють в напрямку збільшення ефективності своєї роботи для досягнення ще більших результатів у своїй діяльності та виконання завдань поставлених Держмитслужбою України. Зокрема велика увага приділяється зменшенню часових нормативів здійснення митного контролю та митного оформлення, подальшого впровадження електронного декларування, веденню постійного діалогу з бізнесом для налагодження повноцінного партнерства, тощо.

У 2011 році митна служба забезпечила майже 114,8 млрд. грн. надходжень до бюджету. Це на 28,9 млрд. грн. або на 33,6% більше показника 2010 року.

Бюджетні показники, встановлені Держмитслужбі на 2011 рік (107,2 млрд. грн.) виконані на 107%. Митницею забезпечено 36,5% дохідної частини бюджету. У 2010 році цей показник склав 35%. При цьому, з 10,6 млрд. грн. перевиконання доходної частини Державного бюджету 7,6 млрд. забезпечено саме митною службою.

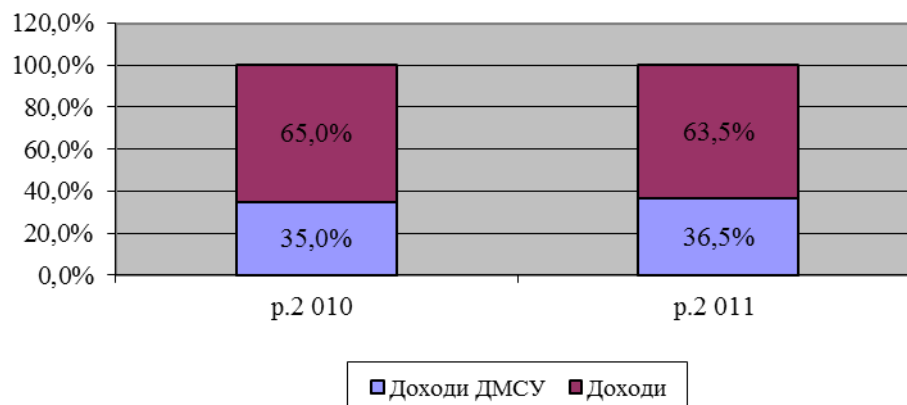

Рис.2.1 Частка мобілізованих платежів ДМС України до Державного бюджету у порівнянні з іншими доходами

До загального фонду державного бюджету перераховано 103,2 млрд. грн., індикативний показник виконано на 106 %, додатково надійшло 5,9 млрд. грн. До спеціального фонду державного бюджету перераховано 11,6 млрд. грн., індикативний показник виконано на 117,3 %, до бюджету понад план надійшло 1,7 млрд. грн.

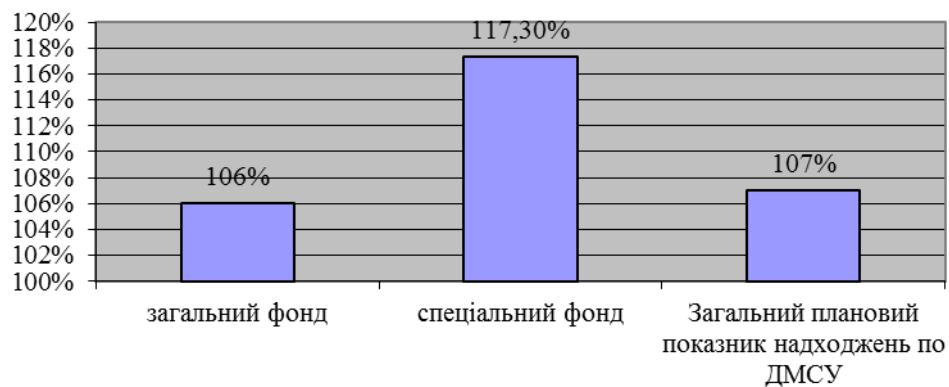

Рис.2.2. Динаміка виконання загального та спеціального фонду державного бюджету ДМС України у 2011 році.

При цьому, платежів з імпорту зросли випереджаючими темпами (+32%) порівняно з темпами росту оподаткованого імпорту (+26%) – випередження на 6 відсоткових пункти. Порівняно з 2010 роком відбулося збільшення середньоденних надходжень митних платежів до 461,1 млн. грн., що на 34% (на 117,5 млн. грн.) більше показника за 2010 рік (343,6 млн. грн.).

У той же час, стабільне наповнення бюджету країни було досягнуто не за рахунок податкового тиску, а за рахунок реалізації комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД та запровадження постійного відкритого діалогу з бізнесом Свідченням тому є тенденції зростання застосування 1-го методу визначення митної вартості, тобто за ціною угоди (вказаною в інвойсі). У 2011 році за 1 методом, оформлено 90,2% всіх товарів. Такі показники контролю за визначенням митної вартості відповідають показникам країн ЄС.

Основними факторами застосування 1 методу при визначенні митної вартості були:

1) високий середній рівень самостійно заявленої суб'єктами фактурної вартості у 2009 році (станом на грудень місяць) – 0,72 дол. США/кг; у 2010 – 1,09 дол. США/кг; у 2011 – 1,28 дол. США/кг.

2) збільшення вдвічі обсягів імпорту за прямими контрактами обсяги товарів, ввезених за прямим контрактом, зросли майже на 50% (з 17 до 26 млрд. дол. США). питома вага таких товарів у структурі імпорту зросла з 30% до 33% (без урахування газу).

3) зменшення операцій з офшорними посередниками. Якщо в 2009 році питома вага імпорту товарів з використанням офшорів становила – 35%, то у 2011 році – вже 21%. Імпортери все більше добровільно декларують дійсну вартість товарів.

4) Добровільне декларування суб'єктами сум роялті, які повинні включатися в митну вартість. Роялті – винагорода за користування торговою маркою.

У 2008 році – задекларовано 250 тис. грн., у 2009 – 100 млн., у 2010 – 563 млн. грн. Бюджет додатково отримав у 2010 році – 147,6 млн. грн. За 2011 рік внаслідок самостійного декларування роялті та ліцензійних платежів на 700 млн. грн., до бюджету додатково надійшло 172 млн. грн.

Надходження до загального фонду державного бюджету від податку на додану вартість за 2011 рік із ввезених на територію України товарів – 93168,2 млн. грн. (зростання на 19817,9 млн. грн., або на 27 відсотків) (рис.2.3).

Рис.2.3 Динаміка надходжень ПДВ до загального фонду Державного бюджету України, млрд.грн. [59,61]

Як бачимо ПДВ по імпорту суттєво перевищує надходження ПДВ з вироблених товарів на території України. Це з однієї сторони позитивно характеризує діяльність митних органів з мобілізації платежу до бюджету, а з іншої – негативно характеризує стан вітчизняної економіки, оскільки імпортні товари переважають вітчизняні. У табл.2.1. відображена загальна аналітична ситуація з надходженнями ПДВ

Таблиця 2.1

Надходження податку на додану вартість до загального фонду Державного бюджету України у 2010-2011 роках[59,61]

млн.гривень

	2010	2011	відхилення
Надходження ПДВ, в т. ч.	102 751,8	126 565,0	+23 813,1
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) (збір)	53 637,0	76 175,5	+22 538,5
Бюджетне відшкодування ПДВ грошовими коштами	24 235,9	42 779,1	+18 543,2
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) (з врахуванням відшкодування)	29 401,1	33 396,4	+3 995,3
ПДВ з ввезених на територію України товарів	73 350,3	93 168,2	+19 817,9

Як бачимо, на реальний показник надходжень ПДВ до бюджету по вироблених товарах в Україні впливає сума відшкодування ПДВ, зменшуючи його.

Акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) до державного бюджету у 2011 році надійшло 7822,1 млн. грн., в т.ч. до загального фонду надійшло 1263,8 млн. гривень.

Порівняно з 2010 роком надходження до державного бюджету акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) зросли у 1,7 раза (або на 3221,2 млн. гривень). Збільшення

надходжень акцизного податку із ввезених товарів забезпечено за рахунок зростання обсягів імпорту підакцизних товарів. Так, за даними Держмитслужби, у 2011 році збільшився обсяг імпорту підакцизних товарів порівняно з попереднім роком:

- лікєро-горілочаних виробів – у 2,0 раза;
- пива – у 1,5 раза;
- виноробної продукції – у 1,5 раза;
- дизельного палива – у 1,4 раза;
- автомобілів легкових – у 1,7 раза;
- скрапленого газу – у 5,0 разів.

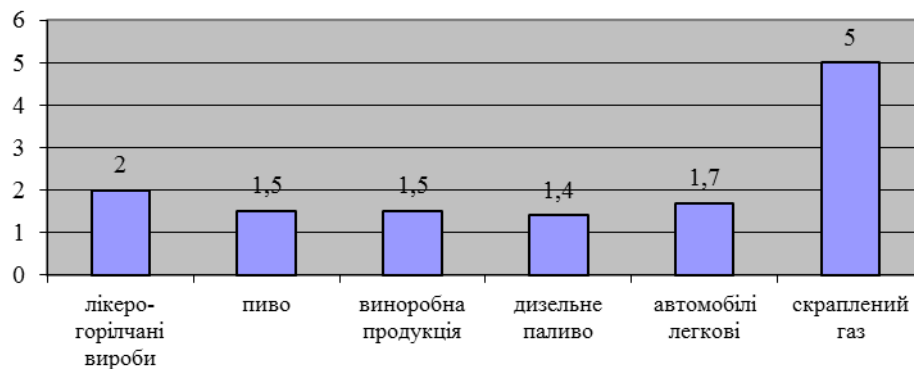

Рис.2.4. Темпи зростання імпорту окремих підакцизних товарів у 2011р. в Україні

У 2011 році порівняно з 2010 роком надходження ввізного мита зросли на 22,3 відсотка, або на 1906,4 млн. грн., до загального фонду зростання надходжень становить 12,6 відсотка, або 927,9 млн. гривень. (рис. 2.5)

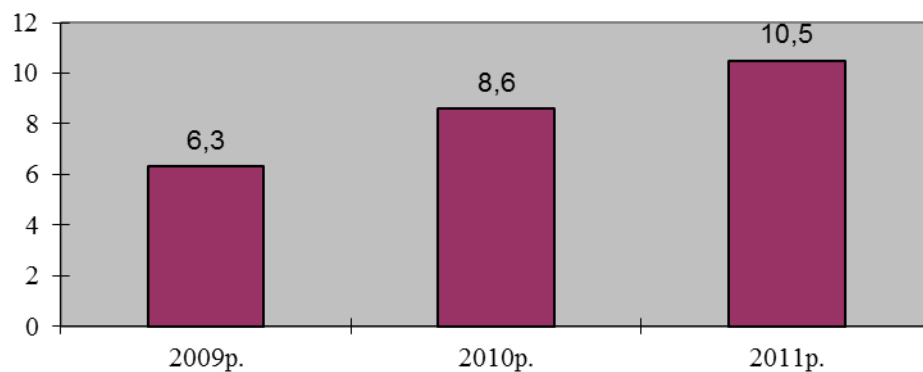

Рис.2.5. Динаміка надходжень ввізного мита до Державного бюджету України у 2009-2011 роках, млрд. грн. [59,61]

Як бачимо, ДМСУ забезпечує збільшення надходження з цього податку за умов економічної кризи.

Для забезпечення повноти стягнення платежів до бюджету проводиться організаційна робота по збільшенню бази оподаткування шляхом посилення контролю за визначенням митної вартості, використанням податкових пільг, вексельних форм розрахунків, митним оформленням на підставі рішень судів.

Загальний товарообіг у 2011 році по Тернопільській області склав 666,8 млн. дол. США, що на 69% більше, ніж у 2010 році (395,3 млн. дол. США). Тернопільською митницею за 2011 рік перераховано митних платежів до Держбюджету України в сумі 596,5 млн. грн., що на 76,4% або на 258,4 млн. грн. більше в порівнянні з попереднім звітним періодом. У 2011 році роботи у напрямку виявлення та припинення контрабанди. Зокрема Тернопільською митницею порушено 3 кримінальні справи згідно ст. 201 Кримінального кодексу України на суму 8 млн. 775 тис. грн. та складено 217 протоколів про порушення митних правил на загальну суму 19 млн. 236 тис. грн. (У 2010 році було складено 170 протоколів про порушення митних правил на суму 4 млн. 919 тис. грн.).(рис.2.6)

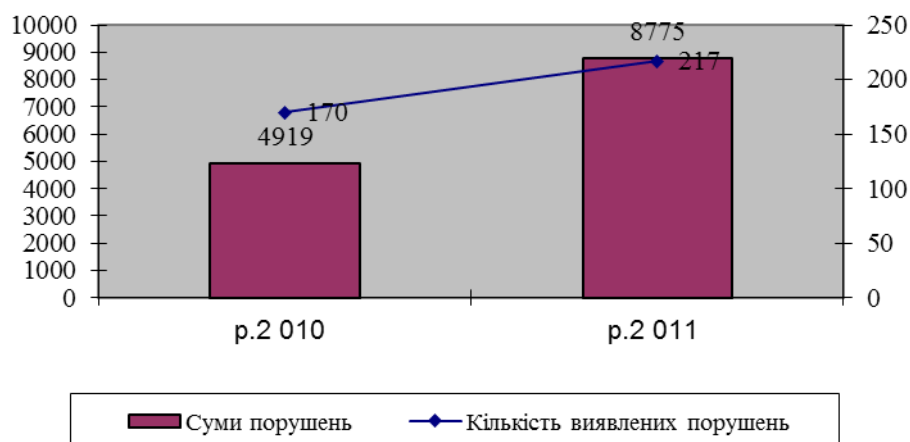

Рис. 2.6. Динаміка виявлених порушень митних правил Тернопільською митницею у 2010-2011 рр.¹

Також на нараді виступили начальники основних структурних підрозділів митниці, які більш детально доповіли про роботу очолюваних ними підрозділів та охарактеризували перспективи по напрямках їхньої роботи.

На завершення наради виступив Тимофєєв Ігор Володимирович, який подякував керівництву та особовому складу Тернопільської митниці за проведену ними роботу, акцентував увагу на певних недоліках у роботі протягом звітнього періоду та окреслив основні завдання на 2012 рік.

Загальні обсяги перерахувань митних платежів в Україні за 2008 рік у порівнянні з 2007 роком збільшились:

по ПДВ – на 39 278,9 млн. грн. (у 1,9 разу);

по ввізному миту – на 2 337,4 млн. грн. (на 24 %);

по акцизному збору – на 877,6 млн. грн. (у 1,7 разу);

по єдиному збору – на 34,3 млн. грн. (на 33 %).

Зменшились надходження з вивізного мита на 93,3 млн. грн. (на 32 %) та митних зборів – на 569,5 млн. грн. (на 53 %).[59]

Надходження з вивізного мита зменшилися у зв'язку із зменшенням обсягів вивезення природного газу та насіння олійних культур, з митних зборів – у зв'язку із втратою чинності постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.97 № 65 "Про ставки митних зборів" у зв'язку із вступом України до СОТ.

Завдяки законодавчій забороні надання відстрочок щодо термінів сплати податкових зобов'язань з січня 2008 року припинено вексельні розрахунки за ПДВ.

Крім того, із прийняттям розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.01.08 № 88-р припинено надання податкових пільг за рішенням судів.

¹ Складено на підставі інформації Тернопільської митниці [62]

Наповненню Держбюджету України значною мірою сприяла активна взаємодія митної служби із суб'єктами господарювання. Зокрема, підписано спільні документи про співпрацю з:

- Асоціацією підприємств побутової техніки та електроніки;
- Українською асоціацією виробників, торговців та власників водного транспорту;
- імпортерами яхт та інших плавучих засобів.

Урядом затверджено розроблену Держмитслужбою постанову Кабінету Міністрів України, якою затверджено Порядок здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів.

Постановою Уряду, проект якої розроблено Держмитслужбою, вдосконалено порядок митного оформлення та декларування товарів, які переміщуються громадянами через митний кордон України.

Наказом Держмитслужби затверджено Порядок випуску товарів у вільний обіг під гарантійні зобов'язання при ввезенні їх на митну територію України. Затверджено єдині форми і правила заповнення рішення про визначення митної вартості товарів. Забезпечено впровадження єдиних підходів до формування бази оподаткування

Завдяки здійсненню заходів щодо посилення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів протягом 2008 року додатково направлено до Держбюджету 3 349,4 млн. грн., що у 2,5 рази більше, ніж у попередньому році (1 318,6 млн. гривень).

Додаткові надходження до бюджету за рахунок посилення контролю за роботою з прийняття класифікаційних рішень склали 153,4 млн. грн., за рахунок перевірки країни походження товарів – 42,7 млн. гривень.

2.2. Митне оформлення та контроль як основний напрямок роботи митних органів

Транспортні засоби, товари та предмети підлягають обов'язковому декларуванню митницям України. Декларування здійснюється шляхом заяви у встановленій формі точних даних та мети переміщення через митний кордон України товарів, майна та інших предметів і про самі товари, майно та інші предмети, а також будь-яких відомостей, необхідних для митного контролю та митного оформлення. При здійсненні зовнішньоекономічних операцій підприємство, яке переміщує товари через митний кордон України, може самостійно без будь-яких обмежень декларувати, ці товари митним органам України. Під час вибору способу декларування підприємство оцінює свої потенційні можливості й визначає готовність своїх співробітників до проведення процедури декларування товарів.

Метою здійснення митного оформлення є:

1. Забезпечення митного контролю, який здійснюється для дотримання державними органами, підприємствами та їх службовими особами, а також громадянами порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

2. Застосування засобів державного регулювання переміщенням через митний кордон України товарів та інших предметів, основною метою яких є стягнення до бюджету податків при переміщенні товарів через митний кордон України, а також захист національного ринку від неякісних імпортованих товарів і забезпечення підтримки національного виробника шляхом надання йому можливості конкурувати з іноземними суб'єктами підприємницької діяльності.

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою точних відомостей про товари та транспортні засоби, мету їх переміщення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності через митний кордон України, а також інших відомостей, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Умови та порядок застосування

форм декларування, перелік відомостей, потрібних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначено Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, встановлюється Держмитслужбою України.

У Класифікаторі документів, затвердженому наказом Держмитслужби України "Про затвердження Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації" від 09.07.97 № 307, визначено основні групи документів, що використовуються під час декларування та митного оформлення товарів і транспортних засобів:

- митні документи (вантажні митні декларації, попередні декларації, попередні повідомлення про намір ввезти товари в Україну, листи-узгодження на митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем державної реєстрації суб'єкта тощо);

- транспортні документи (коносаменти, автомобільні, авіаційні та залізничні накладні, свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, книжки МДП (Carnet TIR), свідоцтва про допущення транспортного засобу до перевезень під митними пломбами тощо);

- комерційні документи (рахунки-фактури, пакувальні листи, страхові поліси, сертифікати тощо); договори та контракти (зовнішньоекономічні договори, контракти, доповнення до них, внутрішні договори тощо);

- ліцензії, сертифікати, погодження, дозволи уповноважених органів;

- інші документи.

Перелік документів, що повинні подаватися до оформлення декларантом, залежить від різних факторів. З усіх документів, наведених вище, можна виділити такі, що постійно супроводжують товари (товаротransпортні, комерційні документи тощо), і документи, потреба подання яких митниці певною мірою залежить від вимог державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності до переміщуваних товарів. Мова йде про дозвільні документи державних органів, що є підставою для

переміщення товарів через митний кордон України та митного оформлення. Наприклад, ліцензії Мінекономіки України будуть вимагатися при митному оформленні лише у випадках, коли товар, що є предметом зовнішньоекономічної угоди, підлягає ліцензуванню. Якщо товари при переміщенні через митний кордон підлягають контролю з боку вповноважених державних органів, то для оформлення подаються відповідні документи, що є підтвердженням проведення такого контролю.

Порядком здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації, передбачено, що декларант подає митниці для здійснення митного оформлення наступні документи:

- а) документи, що підтверджують повноваження декларанта на декларування товарів і транспортних засобів;
- б) облікову картку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;
- в) вантажну митну декларацію, заповнену згідно з обраним митним режимом;
- г) товаротранспортні й інші товаросупровідні документи;
- г) дозволи й сертифікати вповноважених державних органів (у встановлених законодавством випадках) та інші документи, зазначені у вантажній митній декларації;
- д) реєстр документів, завірених підписом і печаткою декларанта;
- е) аркуш проведення митного контролю та оформлення товарів за вантажною митною декларацією.

У разі потреби на вимогу митного органу декларантом надається переклад поданих до оформлення документів на державну мову. Правильність перекладу засвідчується особою, що здійснила переклад. По закінченні оформлення документи (завірені в установленому порядку їх копії), що були підставою для митного оформлення конкретної партії товару, залишаються разом із вантажною митною декларацією на зберіганні в митному органі.

Слід зазначити, що повноті, комплектності документів, що подаються під час декларування товарів приділяється особлива увага з боку митних органів, а неподання митному органу в установленій законодавством строк документів є порушенням митних правил. Оформлення митної документації здійснюється українською мовою або офіційними мовами митних союзів, якщо Україна є їх членом.

Митне оформлення суб'єктів ЗЕД здійснюється службовими особами митниці в місцях розташування митниць – зонах митного контролю спільно з зацікавленими державними органами впродовж часу, визначеного митницею.

Переміщення товарів та інших предметів на територію зони митного контролю чи за її межі контролюється митницею. Митне оформлення має проводитися митницею, в зоні діяльності якої розташовані власники товарів та інших предметів (крім громадян), за винятком випадків переміщення товарів і транспортних засобів через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований цей резидент. Митне оформлення в іншому митному органі може здійснюватися за письмовим погодженням між цим митним органом і митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний резидент.

Особливості здійснення окремих зовнішньоекономічних операцій, пов'язаних із переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, а також потреба створення сприятливих умов для підприємств, визначають можливість вибору суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності місця митного оформлення товарів. Місце здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються резидентами та нерезидентами через митний кордон України за письмовим зверненням резидента та письмовим погодженням між митним органом, у зоні діяльності якого він розташований, і митним органом, в зоні діяльності якого перебувають товари, що підлягають вивезенню, або митним органом у пункті пропуску через державний кордон України за місцем вивезення цих товарів митне оформлення товарів може здійснюватися

відповідно митним органом, у зоні діяльності якого перебувають товари, або митним органом у пункті пропуску через державний кордон України за місцем вивезення товарів.

У цьому разі резидент подає митному органу, у зоні діяльності якого він розташований, лист про потребу погодження питання здійснення митного оформлення товарів, що підлягають вивезенню, з митним органом, у зоні діяльності якого перебувають товари, або митним органом у пункті пропуску через державний кордон України за місцем вивезення товарів.

Митне оформлення товарів, що вивозяться з України нерезидентами, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого перебувають товари, що підлягають вивезенню.

Товари, що ввозяться в Україну резидентами, крім товарів, переміщуваних через територію України в митному режимі транзиту, підлягають митному оформленню митним органом, у зоні діяльності якого розташовані ці резиденти. За бажанням резидента та за письмовим погодженням з митними органами митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну, може здійснюватися митним органом, у зоні діяльності якого розташований одержувач зазначених товарів, або митним органом у пункті пропуску через митний кордон України за місцем ввезення цих товарів.

Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну нерезидентами, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований одержувач товарів.

Митне оформлення транспортних засобів, що використовуються резидентами та нерезидентами для переміщення товарів через митний кордон України, здійснюється разом із цими товарами, за винятком морських, річкових і повітряних суден, митне оформлення яких здійснюється в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або відправлення з митної території України.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється митним

органом у пункті пропуску через державний кордон України за місцем увезення цих товарів і транспортних засобів на митну територію України. На підставі письмового звернення резидента або нерезидента та рішення відповідного митного органу митне оформлення товарів і транспортних засобів може здійснюватися поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для митних органів.

Фізичні особи оформлюють переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України безпосередньо на кордоні в момент його перетину. Юридичні особи митне оформлення здійснюють до перетину митного кордону за місцем їх реєстрації.

Процес митного оформлення розділено на декілька етапів, кожен з яких складається з певної кількості стадій, починаючи з прийняття товару до митного оформлення і закінчуючи випуском його у задекларований режим.

Кожна митниця, з огляду на особливості свого місцезнаходження та специфіку вантажопотоку, може мати індивідуальну технологію митного оформлення товарів, яка дещо відрізнятиметься від загальної. Існує два різновиди таких технологій – “відкрита” і “закрита” схеми. За “відкритою” схемою, яку ще називають “контактною”, декларант має сам носити документи між відділами і передавати їх з етапу на етап. За “закритою”, чи “безконтактною” схемою, декларант тільки подає документи оперативному черговому і від нього ж у кінці їх отримує.

Митне оформлення відбувається лише за місцем реєстрації (обліку) суб'єкта ЗЕД. Проте іноді необхідно задекларувати партію товарів на митниці, на якій суб'єкт не акредитований. Тоді слід попередньо оформити лист-узгодження (далі — ЛУ), за винятком митного оформлення підакцизних товарів. І ще у випадку оформлення вантажу за ЛУ остаточне визначення коду товарів за УКТ ЗЕД та його митної вартості покладається на митницю оформлення.

Суб'єкти ЗЕД, які бажають декларувати вантаж на митниці, в якій вони не перебувають на обліку, повинні звернутися до оперативного

підрозділу (далі — ОП) митниці обліку з двома примірниками ЛУ та двома пакетами документів і дискетою з електронною копією ЛУ в установленому форматі.

Митне оформлення вантажів, які ввозяться в Україну, починається задовго до подання ВМД. При імпорті суб'єкт ЗЕД повинен завчасно подати митним органам попереднє повідомлення (далі — ПП) або попередню декларацію (далі — ПД). Різниця між ПП і ПД у тому, що при оформленні ПД усі обов'язкові платежі нараховують у повному обсязі і застосовують один із заходів забезпечення доставки товарів до митниці призначення: грошову застава в повному розмірі платежів, що підлягають сплаті, гарантійний лист, фінансову гарантію, митний супровід, перевезення із застосуванням так званої книжки МДП. Перелік товарів, на які оформлюють ПД, та порядок застосування заходів забезпечення наведено у Положенні про порядок контролю за ввезенням окремих видів товарів.

ПД не потрібна при: — оформленні товару безпосередньо в митному органі, розташованому в пункті пропуску через митний кордон України; — ввезенні вантажів гуманітарної допомоги; — отриманні товару через міжнародні поштові відправлення та служби прискореної доставки (IP5, OH1, TNT тощо); — ввезенні товарів, раніше вивезених під зобов'язання про повернення. У цьому випадку подають ПП оформлюють на ті товари, на які не оформлюють ПД.

Відповідно до Митного кодексу України, Положення про вантажну митну декларацію й з метою визначення послідовності дій посадових осіб митних органів України при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням ВМД застосовується Порядок здійснення митного контролю й митного оформлення вантажів. Порядок передбачає застосування в митних органах під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів у всі митні режими трьохетапної схеми, окремі етапи якої складаються з контрольних операцій (дій). Порядок не застосовується при оформленні попередніх повідомлень, попередніх ВМД та інших документів контролю за

доставкою, загальних ВМД, ВМД на автотранспортні засоби, ВМД на водні транспортні засоби, ВМД на тимчасове вивезення повітряних суден, а також декларацій-зобов'язань і ВМД, поданих тільки в електронному вигляді.

У такий спосіб митний орган вживає заходів для прискорення та оптимізації процесу проведення митного контролю та оформлення товарів із застосуванням ВМД шляхом раціонального завантаження посадових осіб митного органу на кожному з етапів здійснення митного контролю та оформлення. Контрольні операції (дії) за етапами контролю під час застосування ВМД подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Контрольні операції на етапах контролю із застосуванням ВМД¹

Етапи	Контрольні операції на етапах контролю
Етап 1	Прийняття ВМД до оформлення
	Контроль за відповідністю даних електронної копії ВМД даним, зазначеним у ВМД на паперовому носії
Етап 2	Контроль за виконанням вимог товарної номенклатури Митного тарифу України при класифікації товарів для цілей митного оформлення
	Контроль за правильністю визначення митної вартості
	Контроль за надходженням коштів, перевірка правильності нарахування податків і зборів, правильності визначення країни походження товарів
	Логічний контроль і контроль за правильністю застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
	Митний огляд
Етап 3	Нарахування й стягнення збору за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари, чи поза робочим часом, установленим для митного органу
	Завершення митного оформлення
	Видача оформлених документів декларанту
	Статистичний контроль

I етап митного оформлення

¹ Складено на підставі аналізу митного законодавства.

Приймаючи ВМД до оформлення, інспектор митного органу: — перевіряє повноваження декларанта; — отримує від декларанта ВМД та пакет товаросупровідних документів; — перевіряє комплектність пакету документів, відповідність їх реквізитів задекларованим даним; — якщо немає зауважень, проставляє відбиток штампа "Під митним контролем" (далі — штамп ПМК) на всіх аркушах ВМД, а також підписує і зазначає своє прізвище; — присвоює ВМД реєстраційний номер згідно з порядковим номером Журналу обліку ВМД.

З цього моменту ВМД вважається прийнятою до оформлення. Відтак декларант несе повну відповідальність за достовірність відомостей, зазначених у ВМД. ВМД до оформлення не приймають, якщо: — немає повного комплекту документів, потрібних для митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів; — декларант подав ВМД, заповнену з підчистками та помилками.

При оформленні ВМД працівники відділу статистики здійснюють контроль відповідності даних електронної копії ВМД даним на паперовому носії. Інспектор митного органу перевіряє, чи правильно застосовано валютний курс, чи є серед задекларованих товарів об'єкти інтелектуальної власності тощо.

II Етап митного оформлення

Контроль за виконанням вимог товарної номенклатури Митного тарифу України при класифікації товарів для цілей митного оформлення. Правильне визначення коду товару є важливим етапом на шляху декларування товарів, основою системи заходів регулювання зовнішньоторговельної торгівлі, що дає можливість у подальшому вірно визначити ставку мита в цілях митного оформлення, потребу надання митниці тих або інших дозволів уповноважених державних органів тощо. Тому посадовими особами митних органів надається важливе значення контролю за виконанням вимог товарної номенклатури Митного тарифу України при класифікації товарів для цілей митного оформлення.

Далі здійснюється перевірка правильності визначення країни походження, класифікації та кодування товарів. Якщо документів, поданих декларантом, недостатньо для прийняття рішення про повноту та достовірність відомостей, що перевіряються, проводиться митний огляд. Під час огляду також перевіряють відповідність товарів критеріям групи ризику (товарам, які можуть класифікуватись у кількох позиціях).

При необхідності здійснюється запит про проведення обов'язкових досліджень до митної лабораторії для визначення хімічного складу товару, його властивостей, що мають вирішальне значення при встановленні коду, або до митного підрозділу вищого рівня для остаточної класифікації та кодування товару.

Якщо все правильно, інспектор заповнює Аркуш контролю і ставить штамп "Правильність класифікації перевірено".

Якщо імпортується товар, який можна класифікувати двома або більше кодами (зокрема ті, які містяться у додатку 3 до п.1.7 Порядку роботи відділу контролю митної вартості), то класифікацію такого товару необхідно узгодити з працівниками відділу тарифів та митної вартості ще до подання ВМД.

На цьому етапі відбуваються: 1) перевірка правильності застосування валютного курсу; 2) перевірка підстав для надання пільг та звільнень, а також правильності їх застосування; 3) перевірка правильності нарахування митних платежів.

Митна вартість товарів є найважливішою категорією, яка використовується під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. На сучасному етапі головна увага митними органами приділяється правильності визначення митної вартості, яка використовується з метою:

- обкладення товарів і транспортних засобів увізним або вивізним МИТОМ;

- обкладення товарів іншими податками та зборами;
 - ведення митної статистики та статистики зовнішньої торгівлі;
- застосування заходів нетарифного регулювання.

На цьому етапі оформлення ВМД уповноважена посадова особа митного органу здійснює:

- перевірку правильності визначення митної вартості;
- ініціювання проведення митного огляду, зокрема, якщо документів, поданих декларантом, недостатньо для прийняття рішення про повноту та достовірність відомостей, що перевіряються, чи перевірка правильності визначення митної вартості потребує проведення митного огляду;
- підготовку запиту в разі потреби проведення обов'язкових досліджень або в разі неможливості на підставі поданих декларантом документів самостійно прийняти рішення про правильність визначення митної вартості товарів.

Контроль за надходженням коштів, перевірка правильності нарахування податків і зборів, правильності визначення країни походження товарів. На цьому етапі вповноважена посадова особа митного органу здійснює перевірку надходження коштів суб'єкта господарської діяльності на рахунок митного органу.

Цією посадовою особою проставляються на платіжному дорученні або іншому встановленому документі відповідні відмітки про факт надходження коштів. Далі проводяться заходи, пов'язані з перевіркою повноти сплати податків і зборів до Державного бюджету України. Зокрема контролюються:

- 1) правильність застосування валютного курсу;
- 2) правильність визначення країни походження товарів; підстави для надання пільг, а також правильності їх застосування;
- 3) правильність нарахування податків і зборів; надання відстрочень та розстрочень у сплаті податків і зборів.

У разі потреби проведення перевірки даних, що містяться в поданих декларантом документах, ініціюється проведення митного огляду товарів. Також на цьому етапі може бути підготовлений запит до спеціалізованого підрозділу або до митного органу вищого рівня щодо визначення країни походження товарів, верифікації сертифіката про походження товару.

Митне оформлення в Україні досить складне і непрозоре. За ВМД нараховують: збір за митне оформлення; імпорфтне мито; акцизний збір (якщо товари підакцизні); податок на додану вартість.

Логічний контроль і контроль за правильністю застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Операції на цьому етапі контролю передбачають проведення перевірки правильності заповнення декларантом граф ВМД. Логічний контроль полягає в перевірці правильності заповнення граф ВМД згідно з Інструкцією про порядок заповнення вантажної митної декларації, класифікаторами, та іншими нормативно-правовими актами, відповідності відомостей зазначених у ВМД, відомостям поданих документах.

Не менш важливим на цьому етапі контролю є перевірка правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також дозвільної системи України.

Контрольні операції на цьому етапі передбачають проведення перевірки відповідності даних про товари, зазначених у ВМД, даним, зазначеним у дозвільних документах уповноважених державних органів, що підтверджують проведення встановлених видів контролю, якщо товари підлягають цим видам контролю.

Оскільки заходи нетарифного регулювання та дозвільна система України безпосередньо пов'язані з кодом товару згідно з УКТЗЕД, особливу увагу посадова особа митного органу звертає на правильність класифікації товарів; у разі виникнення сумнівів ВМД та відповідні документи передаються посадовій особі, до компетенції якої належить контроль за виконанням вимог товарної номенклатури Митного тарифу України при

класифікації товарів, для прийняття остаточного рішення про правильність класифікації товарів. У разі потреби готується запит до митної лабораторії щодо проведення обов'язкових лабораторних досліджень (для виявлення товарів подвійного призначення, небезпечних, отруйних чи наркотичних речовин; уточнення хімічного складу тощо).

Якщо документів, поданих декларантом, недостатньо для прийняття рішення про повноту та достовірність відомостей, що перевіряються, чи перевірка відповідності товарів критеріям ризику потребує проведення митного огляду, то на цьому етапі контролю ініціюється проведення митного огляду.

Після завершення логічного контролю документи передають начальнику оперативного підрозділу, після чого він або інша посадова особа з відповідними повноваженнями приймає рішення про проведення митного огляду. Він буде обов'язковим, якщо його не проводили на одному з попередніх етапів. В іншому випадку (наприклад, якщо раніше проводили ідентифікаційний огляд) може бути прийнято рішення про його недоцільність. Тоді документи передають на наступний етап. В іншому випадку приймається рішення про проведення митного контролю.

Перед здійсненням митного огляду повторно перевіряють правильність визначення коду товару за УКТ ЗЕД, а також - у встановлених законодавством випадках - наявність дозвільних документів уповноважених державних органів, що підтверджують проведення інших видів контролю (радіологічного, екологічного тощо). Декларант або особа, що його представляє, мають право бути присутніми при цьому, а також право вимагати Акт про проведення митного огляду.

Коли виникає потреба з'ясувати правильність класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, документи і Акт про проведення митного огляду повертають на відповідний етап.

III етап умовно поділяють на три стадії

Перша – це нарахування та стягнення митного збору за виклик інспектора, якщо митне оформлення товарів здійснювали поза постійно діючою зоною митного контролю чи у неробочий для митниці час.

На другій стадії фактично завершується митне оформлення. Повторно перевіряють ВМД і при потребі вносять виправлення. ВМД вважається оформленою, коли на всіх її аркушах у стоять відбитки особистих номерних печаток, підписи та прізвища відповідальних інспекторів.

Третя стадія — повернення документів декларанту. Вона остання з тих, що стосуються декларанта.

Завершення митного оформлення товарів здійснюється з урахуванням результатів контролю (контрольних операціях) на попередніх етапах. При необхідності ВМД може бути направлена на попередні етапи для проведення повторної перевірки правильності класифікації та кодування товарів або правильності визначення митної вартості. В інших випадках, а також за відсутності зауважень посадова особа митниці завершує оформлення ВМД.

Видача оформлених документів декларантові здійснюється в установленому порядку. Декларант під його підпис у реєстрі документів отримує оформлені п'ятий і четвертий (при ввезенні) примірники ВМД, комплект оформлених митницею документів, магнітний носій з електронною копією ВМД.

Оскільки, статистичний контроль здійснюється митним органом без участі декларанта, то такий контроль є завершальним для декларанта.

Статистичний контроль здійснюється без участі декларанта й полягає в приведенні відомостей граф електронної копії ВМД у відповідність до відомостей граф оформленої ВМД на паперовому носії. Наступним основним елементом статистичного контролю є передання електронної копії ВМД до Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби України в установленій строк.

Митний контроль займає провідне місце в функціонуванні митних органів. Від ефективності застосованих до товарів, що переміщуються через

митний кордон України, процедур митного контролю залежить повнота виконання всього комплексу завдань, покладених на митні органи (виявлення контрабанди й порушень митних правил, сплата до бюджету податків та зборів, виконання вимог державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності).

Митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Митний контроль товарів, транспортних засобів перевізників у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово відповідно до типових технологічних схем пропуску через державний кордон України.

Можна виділити такі форми митного контролю:

1) перевірки документів та відомостей, необхідних для такого контролю. Застосування цієї форми митного контролю передбачає перевірку посадовою особою митного органу документів та відомостей, що надаються декларантом для митного оформлення товарів.

Особи, які переміщують товари та інші предмети через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, зобов'язані надавати документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Документи подаються митному органу при:

- перетинанні товарами й транспортними засобами митного кордону України;
- декларуванні товарів та інших предметів;
- повідомленні митного органу про намір здійснити переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України;

2) митного огляду та переогляду товарів і транспортних засобів, особистого огляду громадян). З метою перевірки законності переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів митний орган має

право проводити їх огляд. Переогляд може бути здійснений за рішенням керівника митного органу або його заступника, якщо є підстави вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм Митного кодексу та інших законів України з питань митної справи.

Особистий огляд громадянина як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовою постановою керівника митного органу або особи, яка його заміщує, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України. На митному посту особистий огляд може також проводитися за письмовою постановою керівника поста або особи, яка його заміщує, з обов'язковим повідомленням протягом доби керівника відповідного митного органу про підстави й результати такого огляду;

3) обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств. Посадовими особами митного органу для забезпечення митного контролю може проводитись усне опитування громадян та посадових осіб підприємств. Головна мета усного опитування – отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

Перевірка системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів. Така перевірка передбачає проведення митними органами на підприємствах певних дій для встановлення відповідності документації про заявлені товари й транспортні засоби вимогам, установленим Митним кодексом та іншими законами України.

Огляд територій, приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де перебувають або можуть перебувати товари й транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, що контролюється митними органами. Такий огляд може здійснюватися посадовими особами митних органів з метою:

а) перевірки законності ввезення на митну територію України товарів і транспортних засобів, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати податків і зборів;

б) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів та інших предметів відомостям, заявленим у митній декларації;

в) перевірки дотримання встановлених Митним кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

За результатами огляду територій та приміщень складається акт. Копія акта вручається відповідно власникові складу тимчасового зберігання, митного ліцензійного складу, магазину безмитної торгівлі або керівникові чи заступникові керівника органу управління спеціальної митної зони;

5) перевірки системи звітності та обліку товарів, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон України;

б) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи законом.

Під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму та обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України.

Товари і транспортні засоби перебувають під митним контролем з моменту його початку і до закінчення згідно з заявленим митним режимом. У разі ввезення на митну територію України товарів і транспортних засобів митний контроль розпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України. У разі вивезення за межі митної території України митний контроль розпочинається з моменту пред'явлення товарів і транспортних засобів для митного оформлення та їх декларування.

Митний контроль закінчується:

- у разі ввезення на митну територію України - після здійснення у повному обсязі митного оформлення товарів;
- у разі вивезення за межі митної території України - після здійснення митного оформлення товарів та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

На підставі міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, на митному кордоні України може здійснюватися спільний митний контроль разом з митними органами суміжних держав.

Особливий режим звільнення від митного контролю використовується в тому разі, коли митниця не має права застосувати всі чи окремі заходи щодо здійснення митного контролю. Особливий режим звільнення від митного огляду військових транспортних засобів та військової техніки при проходженні ними митного кордону України. Іноземні військові кораблі (судна), бойові та військово-транспортні повітряні судна, а також військова техніка, що прибувають до України чи вибувають за кордон, митному огляду не підлягають.

Митному огляду не підлягає ручна поклажа та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра

України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Спрощений митний контроль застосовується у випадках переміщення громадянами через митний кордон України товарів, що не підлягають обов'язковому декларуванню та оподаткуванню і не належать до категорії товарів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження.

Громадяни, які проходять через зони (коридори) спрощеного митного контролю, звільняються від подання митної декларації. Звільнення від подання митної декларації не означає звільнення громадян від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Загалом процедури митного оформлення та контролю займають провідне місце у роботі митних органів України і забезпечують впорядкування переміщення товарів через кордон України та гарантію дотримання митного законодавства України.

2.3. Митна етика як основний чинник наближення стандартів роботи вітчизняних митних органів до стандартів митних органів розвинутих країн

Структура етики як науки включає шість змістовних блоків. .

1. Емпірична, або описова етика, яка описує, констатує та аналізує норми, звичаї, моральні чесноти представників різних народів і народностей, соціальних груп і прошарків, різних спільнот, які й укладають моральні стосунки у суспільстві на різних етапах його розвитку.

2. Загальна теорія моралі, або філософські проблеми етики, де мова йде про походження моралі, її сутність, структуру, специфіку, співвідношення

моральної необхідності, свободи і відповідальності, моральні аспекти сенсу життя тощо.

3. Нормативна етика як зведення вимог, приписів суспільства і стереотипів поведінки особистості, її моральних якостей, які відповідають суспільним моральним нормам.

4. Теорія морального виховання, або педагогічна етика, яка забезпечує засвоєння індивідами встановлених моральних зразків поведінки.

5. Професійна етика, яка покликана описати й обґрунтувати особливості моралі різних професійних груп, виходячи зі специфіки їхньої діяльності.

6. Історія етичної думки, яка демонструє, як утворюється коло етичних проблем, як змінювались способи постановки проблем, підходи до їх вирішення, як поглиблювалось розуміння природи моралі, її призначення і функції у житті суспільства, а також закономірностей її розвитку і функціонування.

Етика як наука не тільки вивчає, узагальнює та систематизує принципи й норми моралі, що діють у суспільстві, але й сприяє виробленню таких моральних уявлень, які в максимальному ступені відповідають історичним потребам, сприяючи тим самим удосконаленню суспільства й людини. Етика як наука служить соціальному й економічному прогресу суспільства, утвердженню принципів гуманізму й справедливості.

Професійна етика поширюється на ті соціальні групи, до яких пред'являються звичайно найбільш високі моральні вимоги. Так, наприклад, особливості професійної діяльності посадових осіб митних органів настільки своєрідні й так істотно стосуються прав й інтересів людей, що вимагають окремої характеристики з погляду їхнього впливу на моральний зміст цієї діяльності.

Діяльність працівників митних органів носить державний характер, тому що вони є посадовими особами, представниками влади, здійснюють владні повноваження. Вони наділяються цими повноваженнями для захисту

економічних інтересів суспільства, держави та її громадян і у своєму службовому спілкуванні з іншими людьми представляють державну владу.

Дії й рішення посадових осіб митних органів України повинні відповідати принципам і нормам моралі, захисту авторитету державної влади та її представників. Виконання державних обов'язків вимагає від усіх без виключення представників влади підвищеного почуття обов'язку. Люди, що розглядають інтереси держави та громадян, повинні мати розвинене почуття відповідальності за свої рішення, дії й учинки.

Докладне й послідовне регулювання законом всієї службової діяльності працівників митних органів є особливістю цієї професії, що накладає глибокий відбиток на її моральний зміст. Інспектор митниці – представник однієї з небагатьох професій, специфіка діяльності яких детально врегульована нормативно-правовими актами. Їхні дії й рішення по суті й за формою повинні суворо відповідати закону. Для професійної етики посадової особи митного органу характерний особливо тісний зв'язок правових і моральних норм, що регулюють його професійну діяльність.

Так, підкреслюючи нерозривну єдність справедливості й законності будь-яке рішення, прийняте органами держави, повинне бути законним і справедливим; більше того, законним може бути тільки справедливе рішення, несправедливість не може бути законною.

Таке формулювання чітко визначає співвідношення правового й морального у професійній діяльності, оскільки усяка дія, усяке рішення, посадової особи, якщо воно відповідає закону, правильному розумінню його сутності, буде відповідати моральним нормам, на яких ґрунтується закон. Відступ від закону, обхід його, перекручене, мінливе тлумачення й застосування по суті своїй аморальні. Вони суперечать не тільки правовим нормам, але й нормам моралі, професійної етики працівників митних органів. При цьому аморальні не тільки свідомі порушення закону, але й неправильні, протизаконні дії, рішення або бездіяльність, обумовлені небажанням глибокого опанування необхідними знаннями, постійного їх удосконалення,

неохайністю, неорганізованістю, відсутністю внутрішньої дисципліни й належної поваги до норм права. Не може бути неправової моралі та аморального права.

Отже, професійна етика працівників митних органів формується на основі взаємозв'язку й взаємообумовленості правових і моральних принципів, норм, правової й моральної свідомості. Незалежність і підпорядкування тільки закону складають найважливіший принцип діяльності митної служби, що істотно впливає і на її моральний зміст. До інспектора митниці завжди висувалися підвищені вимоги. Виступаючи в очах суспільства в ролі захисника економічних інтересів держави, вони повинні бути зразком неухильного дотримання її законодавства. Порушення закону його захисниками підривають віру в його непорушність і авторитет.

Із принципу незалежності й підпорядкування тільки закону випливають важливі вимоги морального характеру. Працівник митних органів не має права поступатися місцевим впливам, керуватися не вимогами закону, а вказівками, порадами, проханнями й т.д. окремих осіб, якими б високими правами ті не володіли. Здійснюючи свої функції щодо зміцнення економічного потенціалу держави та захисту законних інтересів та прав громадян посадові особи митних органів керуються законом, своїми моральними принципами, своєю совістю. Вони несуть особисту відповідальність за законність або незаконність своїх рішень, дій або бездіяльності, їхню справедливість або несправедливість, користь або шкоду, заподіювану ними. Вони морально відповідальні як перед державою, суспільством, іншими людьми, так і перед своєю совістю.

Працівник митних органів України, як носій і реалізуючий етичні якості, виступає як мінімум, у трьох якостях:

- як людина взагалі (носій загальнолюдської моралі);
- як працівник сфери державної служби (носій професійної моралі, регламентованої, зокрема, Законом України «Про державну службу», Загальними правилами поведінки державного службовця);

- як працівник митних органів (носії специфічної професійної моралі, регламентованої низкою нормативних актів, зокрема, Митним кодексом України, Дисциплінарним статутом митної служби України).

Проблеми митної етики піднімаються й у багатьох міжнародних актах, зокрема в Арушській Декларації Ради митного співробітництва щодо кваліфікованого управління та доброчесності в митниці, яка прийнята 7 липня 1993 року (переглянута й оновлена у червні 2003 р.), рекомендаціях Ради керівників митних служб держав-учасниць СНД щодо моделі кодексу етики і моральної поведінки митників, що відбулась у грудні 2000 року.

Арушська Декларація наголошує на необхідності визначення службової хартії або стандартів діяльності митників, що «ключовим елементом будь-якої програми забезпечення доброчесності є розробка, опублікування та прийняття чіткого кодексу поведінки, який встановлював би поведінку, очікувану від усіх посадових осіб митних органів у практичних та однозначних термінах. Покарання за недотримання норм поведінки повинні міститися в кодексі, відповідати ступеню серйозності порушення і підтримуватися необхідними адміністративними та законодавчими положеннями».

У Розпорядженні Кабінету Міністрів України щодо реалізації Плану дій Україна – Європейський Союз у 2005 році у п. 59 йдеться про прийняття та впровадження Політики митної етики на основі визнаних у світі стандартів (Арушська Декларація), реалізацією якого стали підготовка та прийняття вже у вересні 2005 року Закону України «Про Дисциплінарний статут митної служби України».

Але питання дотримання високих етичних стандартів, розробка моральних кодексів професійній діяльності (норм, положень, принципів, правил поведінки) є не лише зовнішніми вимогами, тобто суспільства до державних службовців, а внутрішньою потребою системи і піднімались у митних органах вже давно.

У кожній організації є власний або неофіційний перелік етичних норм

(певний етичний стандарт), порушення якого не заохочується, а іноді й припиняється категоричним способом. Етичний стандарт в ідеалі формує емоційну близькість, яка відображає найвищий вияв етики в управлінні. При цьому зводяться до мінімуму конфлікти, спостерігається консолідація атмосфери спільної та індивідуальної співучасті у великих і малих справах організації, «спрацьовує» людський фактор. Його ефективне використання етично виправдовує моральне право керівника на реалізацію свого соціального статусу.

До внутрішніх факторів, які впливають на етику професійної діяльності, можна насамперед віднести власну (індивідуальну) систему цінностей особистості: рівень вихованості, інтелектуального розвитку, внутрішньої культури, спеціальної (професійної) підготовки, психологічної, інформаційної та аналітичної культури, моральності, стан додержання принципу обов'язковості тощо.

Діяльність інспектора митниці здійснюється у сфері групових і міжособистісних конфліктів. Так, при митному контролі та митному оформленні стикаються інтереси держави, законним представником і, захисником яких є посадова особа митного органу, та приватні інтереси громадян чи корпоративні інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Це й обґрунтоване законом ведення розслідування у справах про контрабанду та порушення митних правил. Це й організація та проведення перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Особи, яким довірено відповідно до закону розв'язання конфліктних ситуацій, несуть підвищену моральну відповідальність за свої дії й рішення. Моральні проблеми завжди супроводжують діяльність усіх державних службовців і посадових осіб митних органів зокрема. Із сказаного випливає, що особливості професії інспектора митниці обумовлюють необхідність існування професійної етики працівників митних органів.

Отже, у найбільш загальному конструктивному плані етична засада

виявляється у двох контурах: внутрішньому (начальник – підлеглий та співробітник – співробітник) і зовнішньому (працівник митних органів – громадянин). У внутрішньому контурі формується певний морально-психологічний клімат колективу митного органу, який безпосередньо суттєво впливає на ефективність виконання основних зовнішніх функцій. Найбільш специфічним і важливим є, безумовно, зовнішній контур, у якому здійснюються основні – зовнішні функції митних органів. Саме від якості функціонування усього контуру в значній мірі залежать результати роботи системи, а також думка громадян про митну службу в цілому.

Таким чином, професійна етика працівників митних органів являється важливим видом професійної етики, що є сукупністю правил поведінки посадових осіб митної служби, які забезпечують моральний характер їхньої службової діяльності та позаслужбової поведінки, а також наукова дисципліна, яка вивчає специфіку реалізації вимог моралі у галузі митної справи.

Значення професійної етики полягає у тому, що вона надає морального характеру усій діяльності працівників митних органів. Саме моральні норми наповнюють цю діяльність гуманістичним змістом.

Професійна етика сприяє правильному формуванню свідомості, думок представників митної служби, орієнтує їх щодо неухильного дотримання моральних норм, забезпечення дійсної справедливості, забезпечення економічних інтересів держави, захист прав, інтересів, честі і гідності громадян, охорону власної честі та репутації.

Етика в будь-якій діяльності проявляє себе у відповідних етичних принципах, а також в етичних нормах, що мають більш менш загальний характер. Перші – складають основу організації та діяльності служби, другі – забезпечують регулювання конкретних дій.

Але і в першому, і в другому випадку вони мають бути зорієнтовані на людину, на особистість, оскільки саме її права і свободи мають пріоритет

порівняно з усіма іншими інтересами і проблемами. Ці визначальні положення відображені і в Конституції України.

ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ

Надходження митних платежів за січень-квітень 2012 склали 38,1 млрд. грн., що на 24% або майже на 7,5 млрд. грн. більше, ніж за відповідний період 2011 року. Та на 0,8 мільярди грн. більше від очікуваного.

У 2011 році митна служба забезпечила майже 114,8 млрд. грн. надходжень до бюджету. Це на 28,9 млрд. грн. або на 33,6% більше показника 2010 року.

Бюджетні показники, встановлені Держмитслужбі на 2011 рік (107,2 млрд. грн.) виконані на 107%. Митницею забезпечено 36,5% дохідної частини бюджету. У 2010 році цей показник склав 35%. При цьому, з 10,6 млрд. грн. перевиконання доходної частини Державного бюджету 7,6 млрд. забезпечено саме митною службою.

Новий митний кодекс зібрав у собі положення, які раніше містилися в різних законах і підзаконних актах. Підприємець зможе чітко прорахувати, скільки часу йому знадобиться на доставку товарів та їх митне оформлення, які податки потрібно буде сплатити.

Дуже велику увагу приділено використанню сучасних електронних систем і технологій, які дозволяють скоротити час проходження товарів через митницю, мінімізувати суб'єктивний вплив на прийняття рішень і зменшити кількість бюрократичних процедур.

У найбільш загальному конструктивному плані етична засада виявляється у двох контурах: внутрішньому (начальник – підлеглий та співробітник – співробітник) і зовнішньому (працівник митних органів – громадянин). У внутрішньому контурі формується певний морально-психологічний клімат колективу митного органу, який безпосередньо суттєво впливає на ефективність виконання основних зовнішніх функцій. Найбільш специфічним і важливим є, безумовно, зовнішній контур, у якому здійснюються основні – зовнішні функції митних органів. Саме від якості функціонування усього контуру в значній мірі залежать результати роботи

системи, а також думка громадян про митну службу в цілому.

Професійна етика працівників митних органів являється важливим видом професійної етики, що є сукупністю правил поведінки посадових осіб митної служби, які забезпечують моральний характер їхньої службової діяльності та позаслужбової поведінки, а також наукова дисципліна, яка вивчає специфіку реалізації вимог моралі у галузі митної справи.

РОЗДІЛ III

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ

3.1. Можливості застосування позитивного зарубіжного досвіду діяльності митних органів у вітчизняній практиці

Одним із найголовніших питань для України є питання вступу її до Європейського Союзу, оскільки економічний розвиток і процвітання держави залежать, і від зовнішньоекономічної діяльності держави, зокрема, що стосується питання модернізації митних органів, то тут потрібно проаналізувати діяльність зарубіжних країн, з можливим його запозиченням для нашої країни.

Тому відзначимо позитивні тенденції митної політики та діяльності митних органів різних країн світу у зв'язку з інтеграцією у європейське співтовариство.

Кіпр досяг значного прогресу вступивши до Європейського Союзу в таких сферах як:

- митна оцінка, тимчасовий ввіз, звільнення від митних зборів, спільний тариф, комп'ютеризація митної адміністрації;
- були внесені зміни до Закону про митну службу, щодо митних складів, тимчасового ввозу;
- прийняте положення, що регулює звільнення від митних зборів фармацевтичних продуктів.

Чеська Республіка досягла дуже високого рівня:

- щодо звільнення від митних зборів, митних процедур з економічним впливом, імплементації Спільної Транзитної системи і застосування спрощених митних процедур;

- відбулися зміни про заходи, які стосуються імпорту, експорту та реекспорту товарів та заходи, які порушують певні права інтелектуальної власності;
- для зменшення часу на очікування на кордоні, були відкриті три прикордонних пости, а також збільшення використання спрощених митних процедур.

Естонія досягла певного прогресу:

- введення митних зборів для певних категорій продуктів;
- прийнято Головний Комп'ютеризований Тарифний Проект.

Значний прогрес спостерігається в Угорщині:

- запроваджено нові положення щодо спільного транзиту, положення про митні склади, тимчасовий та питну оцінку;

Угорщина модифікувала своє законодавство щодо транспорту для товарів згідно зі спрощеною процедурою спільного транзиту залізнодорожнім шляхом; в операційній сфері та сфері комп'ютеризації ця країна досягла успіху. Система інформаційних технологій (VAMKER – комп'ютеризована система митних декларацій) містить всю інформацію, яка стосується митних процедур.

При вступі Латвії до Європейського Союзу, відбувся помітний прогрес:

- щодо звільнення від мита, надання гарантій у сфері транзиту, були внесені зміни до закону про митні тарифи;
- було прийнято законодавство з метою, зокрема стосовно реекспорту, відмови від товару, повернутих товарів, захисту прав інтелектуальної власності;
- забезпечення прикордонних постів сучасними комп'ютерами та спеціальним технічним устаткуванням для митного контролю;
- 20 % усіх митних декларацій подавалися в електронному вигляді.

При вступі Литви до Європейського Союзу було прийнято:

- спрощення процедур, експорту, тимчасового експорту, митних складів, знищення товарів під митним контролем, повернення зборів, транзиту, подвійного використання товарів, товарів культури та обов'язкової інформації про походження;

- встановлення тарифних квот на імпорт та експорт;

- кількість територіальних митних офісів була зменшена з 10 до 5;

- план щодо перетину кордону, який сприяв співробітництву між прикордонною охороною, митною, ветеринарною, фітосанітарною та транспортною службою;

- створення Митної служби з розслідування злочинів;

- план Нової Комп'ютеризованої Митної системи, внаслідок чого було оброблено більш ніж 50% експортних та імпортних декларацій.

Мальта досягла певного прогресу у таких питаннях, як:

- митна вартість, імпортні формальності, спрощені процедури, митні процедури з економічним впливом, вільні зони та вільні склади, митний борг, транзит, апеляції проти рішень митних органів;

- план щодо системи Е-Митниці. Його мета – забезпечити реалізацію всіх вимог системи Співтовариства стосовно взаємопов'язаності інформаційної технології.

Польща досягла відповідного прогресу у митній сфері:

- запроваджено зміни до указу про спрощені процедури;

- прийнято два закони, які створили юридичну основу для фундаментальної реструктуризації митної служби;

- скасовано Центральне Митне Управління та Генеральна Інспекція Митниці;

- Митні Палати на регіональному рівні відповідають за всі завдання стосовно індивідуальних справ, а законодавчі, стратегічні та координуючі обов'язки належать новоствореній митній службі в межах Міністерства Фінансів;

- стосовно комп'ютеризації, то Польща представляє такі системи, як інтегрована митна тарифна система ISZTAR та нова комп'ютеризована транзитна система NCTS;

- Польща досягла значного прогресу у розвитку та імплементації комп'ютеризованих систем і вирішенні інших пов'язаних з цим питань.

Словаччина досягла прогресу, у адміністративній та операційній сферах, а також:

- прийнято закони про захист національної культурної спадщини та про електронні підписи;

- розпочалася робота над новою системою обробки даних.

Словенія досягла високого рівня, зокрема:

- щодо оплати митного боргу;

- прийнято Акт, що регулює митні заходи відносно порушення прав інтелектуальної власності;

- врегульовано повернення імпортного збору, дійсність обов'язкової тарифної інформації.

У питанні митного союзу Болгарія здійснила незначний прогрес, зокрема це:

- розвиток у сфері транзиту, митних процедур з економічним впливом, вільних зон та вільних складів, розміщення під митні процедури та митний борг;

- прогрес у галузі внутрішнього контролю над митними справами;

- слід відзначити, що посилилось співробітництво з митними органами сусідніх держав, а також співробітництво між Національним Митним агентством та іншими державними органами у сфері прикордонного контролю та боротьби з правопорушеннями;

- створення Митної Консультативної Ради.

Прогрес у сфері пристосування Румунії був досягнутий у:

- прийнятті положення щодо застосування Румунського Митного Інтегрованого Тарифу, заснованого на Інтегрованому Тарифі Європейського Союзу;

- створено міжміністерську групу інтегрованого прикордонного управління для того, щоб забезпечити ефективну взаємодію між органами прикордонного контролю;

- прийнято нову організаційну та функціональну структуру митних органів;

- на кордонах було встановлено 15 митних офісів з автоматичними засобами контролю;

- прийнятий Закон про боротьбу з наркотиками, після чого були створені, на центральному та територіальному рівнях, органи з контролю;

- для боротьби з митним шахрайством започатковані структури з аналізу ризику.

Управління митними службами в усіх країнах світу має трирівневу вертикальну організаційну структуру, яка містить:

- вищий рівень – центральне управління, на яке покладена загальна відповідальність за управління митними органами на території всієї країни;

- середній рівень – регіональні управління, які здійснюють керівництво митницями у певному регіоні;

- нижчий рівень – місцеві підрозділи (митниці), які безпосередньо здійснюють митний контроль та оформлення товарів, транспортних засобів та фізичних осіб.

Розподіл повноважень, прав та обов'язків між цими рівнями здійснюється на основі чіткого розмежування функцій центрального управління та оперативної роботи на місцях.

Звернемося до досвіду діяльності митних органів у США. Композиція митної служби США, як і України, відповідає загальносвітовій моделі. Митна служба США – це державний орган, що регулює процес імпорту й експорту товарів на території США, займається управлінням і

спостереженням за прибуттям і відправленням людей і товарів з митної території США. Митна служба США є незалежним державним органом, що знаходиться під юрисдикцією Міністерства фінансів. До структури митної служби США входять центральні й регіональні ланки, центральна управлінська ланка – штаб-квартира – включає такі служби: міжнародних відносин; інспекції та контролю; комерційних операцій; розслідувань, служби генерального юрисконсульта та генерального контролера.

Центральне управління відповідає за розробку операційної реалізації митної політики, доведення цієї політики до підрозділів на місцях та роз'яснення її принципових положень учасникам ЗЕД, а також упровадження ефективних методів управління її реалізацією. В органах центрального управління митної служби концентруються планові та контрольні функції. Саме на цьому рівні створюються ефективні механізми для поточного контролю за реалізацією митної політики; стратегічні й оперативні плани, у яких чітко визначаються цілі організації загалом та за регіонами; розробляються критерії ефективності для визначення відповідних заходів щодо здійснення якісного митного контролю та оформлення, організаційні заходи щодо створення ефективної служби внутрішнього аудиту, відповідальної за перевірку виконання інструкцій, правил та процедур, а також за розслідування випадків корупції; здійснюється розробка та управління реалізацією інформаційної та комунікативної політики як усередині митної служби, так і за її межами, контроль за скаргами, у тому числі й у межах спеціально створеного підрозділу, до якого надходять скарги відносно роботи працівників митних органів

Основними функціями митної служби США є: визначення величини митних платежів, обкладання митом, збір митних платежів, визначених законодавством; митний контроль за імпортом і експортом; нагляд за державними кордонами; контроль за транспортними засобами, контейнерами для перевезення товарів; пасажирський контроль: контроль багажу, профілактика правопорушень і розслідування, застосування законів і актів з

митних послуг; адміністративне врегулювання порушень митних правил, апеляційних скарг; підготовка проектів митного законодавства; участь у діяльності міжнародних митних організацій.

Довідник «Митне регулювання в США», що видається щорічно митною службою США, так визначає призначення митних органів: «Головним завданням митних органів США є реалізація положень Закону про тарифи 1930 р. з унесеними до нього змінами і доповненнями. Основні функції митних органів включають стягнення мита, податків і зборів на товари, що ввозяться і вивозяться, контроль за дотриманням митних і пов'язаних з ними законів і правил, а також спостереження за реалізацією норм законів і угод, що стосуються судноплавства. Крім того, будучи крупною організацією і маючи значний штат співробітників, митна служба США відповідає за боротьбу з контрабандою товарів і приховуванням доходів. Також ця організація стежить за дотриманням митних правил та інструкцій федеральними агентствами по всіх сухопутних і морських межах країни».

Митна територія США поділена на сім митних зон з центрами в Бостоні, Нью-Йорку, Майамі, Нью-Орлеані, Чикаго, Х'юстоні, Лос-Анжелесі, тобто середній рівень митної служби США охоплює сім регіонів, 45 районів, де керівництво здійснюється окружними управліннями, і близько 300 портів уїзду [4, с.141].

Регіональні служби відповідають за перетворення в життя політики, програм і процедур, установлених штаб-квартирою, за реалізацію регіональних програм, за координацію і контроль усієї діяльності митної служби у своїх регіонах. Митна служба США нараховує близько 17 тис. співробітників, у тому числі близько 3500 – у штатах центральної адміністрації, інші – у регіональних службах. Завдання митної служби вирішуються службовцями як митниці, так й інших державних органів. В існуючій організаційній структурі митної служби США, як і України,

поєднуються ієрархічна структура, заснована на принципі єдиноначальності, директивного управління.

Сформована за останні тридцять років структура митної служби та її управління, кваліфікація митного персоналу всіх рівнів, система законів (близько 600), що визначають діяльність митниці, технології, процедури і рівень інформатизації митної діяльності до початку 90-х рр. у цілому забезпечували вирішення завдань, покладених на митну службу США. Однак проведений у першій половині 90-х рр. аналіз показав, що без серйозних реформ вона не буде якісно та ефективно виконувати свої основні завдання.

До основних факторів, що зумовили такий висновок, можна віднести такі:

1. Загальносвітові тенденції у сфері міжнародного бізнесу все наполегливіше вимагають упровадження в діяльність митниці кращого світового досвіду. Митна служба США зіштовхується з постійним зростанням розмірів торгівлі й туризму.

2. Крім того, митна служба США виконує ряд важливих функцій прикордонної служби

Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. у митній службі США загострилася кадрова ситуація – близько 20 % митних чиновників вийшло на пенсію в 1998 р. Протягом наступних п'яти років вийшли на пенсію 40 % керівників у деяких відділах. У зв'язку з цим керівництво митної служби всіляко підтримує найсучасніші форми професійної підготовки з метою збільшення потенціалу кваліфікованих кадрів.

3. Як і в Україні, відбувається зниження темпів зростання асигнувань на розвиток митної служби, у той час як обсяг роботи щорічно збільшується на 5 – 10 %.

4. Ускладнюються проблеми регулювання торгових відносин у зв'язку з глобалізацією ринку. Зростаючі обсяги світової торгівлі, підвищення значущості політичних, суспільних проблем, таких як захист навколишнього середовища, прав людини – усе це ускладнює і робить більш значущою

діяльність митних служб у всьому світі. Постійно зростають масштаби загрози ввозу контрабандних наркотиків і міжнародної злочинності, пов'язаної з відмиванням «брудних» грошей.

5. За оцінками служби з контролю за наркотичними речовинами, в економіці США щорічно «відмивається» близько 30 млрд наркодоларів (12 млрд – в усьому іншому світі). Кошти, зароблені на торгових махінаціях, порушеннях експортних норм, не піддаються обліку.

6. Ускладнюються проблеми профілактики, попередження і припинення торгових правопорушень. Потрібне впровадження нових підходів, критеріїв, налагодження співробітництва з державними органами, діловим співтовариством, громадськістю, міжнародними організаціями [4, с.141].

У 2005 р. був прийнятий Закон про модернізацію митної служби США і розроблена програма, розрахована на п'ятирічний термін реалізації. До розробки програми і планів було залучено багато керівників митної служби, митні чиновники різних рівнів – усі ті, хто буде запроваджувати в життя програму і плани. Завдання розробленої програми були прийняті всіма структурними підрозділами митної служби. Ідея модернізації знайшла підтримку з боку світового торгового співтовариства, інших федеральних агентств. Вони взяли активну участь в опрацюванні ряду напрямків, узгодженні стратегій плану. Програма складається з постановки головних завдань для митної служби, визначених законодавством США, визначення системи цілей, на досягнення яких орієнтується митна служба протягом наступних п'яти років, методів досягнення митною службою сформульованих цілей, проектів і видів діяльності, що забезпечують практичну реалізацію модернізації митної служби.

Стратегії й зумовлені ними методи їх здійснення розроблялися колективами, що представляють широкий спектр підрозділів митної служби. Розроблені планові документи корегуються відповідно до того, як митні чиновники знаходять більш продуктивні способи досягнення цілей.

Основними цінностями, що стали запорукою успіху в здійсненні програми модернізації митної служби, керівник митної служби США Д. Вайз проголосив колективну роботу, що розкриває ініціативу і талант усіх службовців митниці; професіоналізм митних чиновників; рівні можливості, що відображають в управлінських кадрах різноманіття американської системи зайнятості; якість обслуговування .

Під час розробки програми митна служба виходила з головних завдань, на вирішення яких мають бути спрямовані основні зусилля митних органів і персоналу митниці. До них належать такі: сприяння торгівлі; боротьба з контрабандою наркотиків; боротьба з відмиванням грошей; удосконалення контролю за експортом; інформування клієнтів і впровадження митних технологій; оптимізація управління.

Метою оптимізації управління митної служби США було створення такої її організаційної структури, яка дозволила б найбільш ефективно використовувати всі наявні ресурси, сучасні технології для підвищення якості обслуговування і продуктивності роботи, сконцентрувати зусилля і засоби для досягнення її головних цілей.

У ході реалізації поставленої мети були використані такі стратегії:

1. Упровадження в практику роботи адміністрацій сучасних методів управління процесами в основних сферах діяльності митної служби, забезпечивши гнучкість і відповідність управління нестаткам і цілям митної служби.

2. Зосередження зусиль адміністрації на операціях «передньої лінії»:

управління персоналом, постачанням, грошове утримання, ведення бухгалтерії і звітності, поліпшення якості зовнішніх і внутрішніх адміністративних послуг, їх швидкість, чіткість.

3. Перегляд адміністративних процесів для того, щоб уникати затримок під час виконання завдань.

4. Упровадження законів і правил, що регулюють адміністративну діяльність, і методів, що забезпечують сувору фінансову підзвітність митної служби.

5. Упровадження контролю за виконанням положень про фінансову цілісність операцій, проведених керівним складом митної служби.

6. Розвиток комп'ютерних систем, що забезпечують контроль фінансів,

митних зборів, ведення бухгалтерії, звітності й статистики, оцінки діяльності.

7. Удосконалення системи підготовки кадрів від керівників до митних службовців. Приведення її у відповідність до мінливих потреб митної служби.

Навчання методам виявлення зловживань, порушень на основі кваліфікованого використання інформаційно-аналітичних систем, навичок обробки інформації.

8. Створення таких умов для митних чиновників, що дозволили б їм зробити найбільший внесок у вирішення основних завдань митної служби.

9. Активна участь у діяльності міжнародних організацій з усунення торгових бар'єрів, а також модернізації адміністративної роботи митних служб іноземних країн. Як впливає зі змісту програми, вирішення кожного з головних завдань митної служби ґрунтувалося на стратегіях модернізації у сферах законодавства, управління, митних технологій і процедур, інформаційно-технічного забезпечення і кадрової політики. Головною ланкою в організаційно-технічному забезпеченні досягнення цілей модернізації вважався комплексний підхід до розвитку автоматизованих систем і технологій. У цьому відношенні митна служба США спирається на досить розвинуту інформаційну інфраструктуру. Більшість експлуатованих систем була модернізована: їх було переведено на досконалішу технічну базу, їх функції та можливості були розширені, було розроблено і впроваджено нові інформаційні системи.

Результати модернізації митної служби США вражають: зроблено перебудову структури митної служби, наслідком чого стало скорочення кількості керівних рівнів; унесено зміни в законодавство, що забезпечило велику гнучкість дій митної служби; здійснюється процес упровадження в митну службу засобів управління сучасним бізнесом, таких як менеджмент процесів в основних галузях бізнесу і критеріїв оцінки діяльності.

Принципово переглянуті взаємини митниці з діловим співтовариством: від нав'язування своїх рішень і вимог співробітництва в їх реалізації митна служба перейшла до залучення ділових кіл у процес розробки цих рішень, продовження співробітництва під час їх упровадження, а потім у процес оцінювання змін. Створено групи консультантів із промислових кіл, що допомагають розробці законопроектів.

Налагоджено співробітництво з авіакомпаніями, морськими перевізниками, імпортерами та експортерами в справі запобігання нелегального ввезення в США наркотиків. Переглянуто філософію, що визначає культуру митної служби; переглянуті критерії оцінки ефективності її діяльності. На противагу концепції оцінювання діяльності за кількістю і серйозністю виявлених порушень і розмірів штрафів критерієм оцінки став ступінь дотримання законів

Основна мета митної служби – домогтися, щоб товари, ввезені в країну, і самі імпортери на 100% відповідали торговому законодавству США. Для досягнення цього розроблена програма «Інформованість при дотриманні законодавства», створена статистично значуща система оцінок, що сприяє досягненню різних ступенів дотримання законодавства для різних галузей промисловості й товарів. Зроблені зусилля, щоб імпортери в себе в компаніях запровадили програми і системи з дотримання законодавства, щоб їх товари відповідали встановленим законами стандартам. Для великих імпортерів (на 1000 з них припадає 62 % усього імпорту) створений інститут менеджерів, які займаються питаннями дотримання законодавства «своїми» імпортерами. Є схожі програми і для дрібних імпортерів. Бізнесмени і промислові компанії

забезпечуються всією інформацією, необхідною для того, щоб вони могли домогтися чіткого дотримання законодавства.

Для цього публікуються дані про те, на яких галузях промисловості та видах товарів митна служба США збирається зосередити свої зусилля з контролю; видаються статистичні дані щодо дотримання законодавства, доступні для імпортерів та їх агентів. Для дотримання торгового законодавства бізнесменам дається схема дій. Це дозволяє митній службі сконцентрувати свою увагу на тих компаніях, які не в змозі дотримуватися законів чи порушують їх навмисно, а також зосередити зусилля із забезпечення дотримання законодавства в потрібному напрямку.

Концепція модернізації, програма та її результати свідчать про те, що митна служба США на практиці реалізує принципи взаємної довіри і співробітництва митниці й торгового співтовариства, що забезпечує безперешкодне переміщення товарів і послуг, людей за ефективного контролю з боку митниці за дотриманням законів. Це, власне кажучи, і перетворює її на митницю для клієнта яка має вищий ступінь розвитку згідно з класифікацією ВМО.

Для програми модернізації митної служби США характерною рисою є досить повна і послідовна реалізація основних принципів, викладених у рекомендаціях і проекті модернізації митної служби, запропонованих Всесвітньою митною організацією. Це свідчить про успішне здійснення цілей модернізації митної служби США. Слід відзначити здоровий прагматизм у визначенні цілей модернізації, що були сформовані, виходячи з головних завдань митної служби у сферах торгівлі, боротьби з контрабандою наркотиків і відмиванням грошей, контролю за експортом.

Комплекс організаційно-технічних програм виконував супровідну роль, забезпечивши реалізацію стратегічних цілей і завдань. Водночас, як впливає зі змісту програми модернізації, він «пронизував» кожне із завдань, будучи інструментом і засобом їх реалізації та виконуючи для кожної з них специфічні функції, зумовлені особливостями самого завдання. Такий підхід,

зокрема, забезпечив комплексування вироблення погодженого підходу у сфері інформаційного і технічного забезпечення діяльності митної служби, що дозволило вирішити внутрішні, міжвідомчі завдання і завдання в галузі міжнародного співробітництва.

Аналіз змісту і структури програми модернізації митної служби США, організації її розробки і реалізації дають підставу зробити такі основні висновки щодо можливості імплементації прогресивного досвіду за модернізації митної служби України:

1. Цільова спрямованість програми має яскраво виражений інституціональний характер за всіма основними напрямками модернізації.

2. Реалізація програми дозволяє митній службі вирішувати політичні, економічні, правоохоронні та інші завдання, що постали перед нею, на якісно більш високому рівні, забезпечити більш повне задоволення інтересів і потреб суспільства та держави.

3. Розвиток комунікаційних зв'язків і відносин з державними і громадськими організаціями, діловими колами всередині країни, а також на міжнародному рівні забезпечують зміцнення і розширення соціальної бази для її життєдіяльності та подальшого розвитку, роблять митну службу більш відкритою для співробітництва; підвищують статус, значення, роль і авторитет у країні й серед закордонних партнерів по ЗЕД.

Отже, в цілому надбання США в галузі модернізації митної служби можуть бути зразком для оптимізації діяльності митної служби України

Підсумовуючи, слід відзначити певний прогрес України у виконанні плану дій у співробітництві України з Європейським Союзом та наближення ефективності роботи митних органів України до світових:

- помітний значний розвиток у системі контролю ризиків;
- заходи щодо боротьби з митними правопорушеннями та корупцією;
- здійснюється розвиток концепції електронного декларування й електронної митниці;

- здійснюється контроль відповідно до системи аналізу ризиків, без паперового оточення для митниці і торгівлі.

Найбільш проблемними питаннями вступу України до Європейського Союзу, насамперед є занепокоєння Українською стороною існуючого стану обміну інформацією, а також питання митної вартості, управління ризиками та сприяння торгівлі. Також потрібно виділити проблеми з якими стикаються суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. До них зокрема, належать питання митного контролю експрес-пошти, визначення митної вартості, неправильної класифікації товарів, вимоги митних органів України надавати експортні декларації при оформленні товарів та транспортних засобів, відмови української митниці приймати європейські сертифікати відповідності

3.2. Перспективи розвитку вітчизняних митних органів

Державною митною службою України забезпечується систематична співпраця у сфері європейської інтеграції за такими основними напрямками: участь у переговорах про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, проведення заходів щодо Порядку денного асоціації Україна – ЄС, виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України.

У процесі переговорів про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС Державна митна служба України була залучена до опрацювання таких розділів:

- Торгівля товарами, правила походження товарів, заходи протидії шахрайству/митне співробітництво, сприяння торгівлі та митні питання, права інтелектуальної власності.

- Після укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом Україна бере зобов'язання провести адаптацію законодавства України в митній сфері до законодавства ЄС.

У зв'язку з цим у рамках переговорного процесу про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС було узгоджено і включено положення щодо обміну інформацією між Державною митною службою України та митними органами держав-членів ЄС про товари і транспортні засоби до розділу „Митні органи і спрощення у торгівлі товарами” проекту Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка є невід'ємною частиною Угоди про Асоціацію.

Відповідно до умов сторони ЄС Державною митною службою України проведено попередній аналіз відповідності Митного кодексу ЄС та Модернізованого кодексу ЄС відповідно до Регламенту Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008р. №450/2008 «Про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного кодексу)».

При дослідженні тексту Модернізованого Митного кодексу не виявлено статей, положення яких становитимуть виключення при адаптації законодавства України до законодавства ЄС на виконання положень Угоди про асоціацію.

Зазначений аналіз було передано стороні ЄС для його опрацювання. Це насамперед пов'язано з активною нормотворчою діяльністю в Україні та проблемами імплементації Регламенту №450.

Відповідно до основних пріоритетних напрямків роботи Державної митної служби України у сфері євроінтеграції, Службою постійно здійснюється виконання заходів у рамках організації виконання Указу Президента України від 22 квітня 2011 р. №494 «Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України».

У контексті співпраці Державної митної служби України з ЄС щодо Порядку денного асоціації Україна – ЄС на Службу покладається виконання таких пріоритетних напрямів роботи:

- розвиток взаємного прозорого торговельного середовища. Забезпечення того, що відповідне законодавство та процедури, а також

адміністративна та виконавча спроможності митної адміністрації, відповідатимуть цілям ефективного контролю та підтримці спрощення законної торгівлі загалом, посилюючи при цьому безпеку та запобігання шахрайству;

- розроблення та впровадження стратегічного плану, за підтримки ЄС, у разі запиту з боку України, для Державної митної служби України, включаючи структури, процедури, ресурси, інформаційно-технологічну підтримку та імплементаційний план. В якості індикатора можуть бути використані оновлені митні програми ЄС;

- подальший розвиток митного законодавства України та його імплементаційних положень відповідно до міжнародних інструментів та стандартів, які застосовуються у митній сфері та торгівлі, включаючи ті, які розроблені ЄС, Світовою Митною Організацією (зокрема Оновлена Кіотська Конвенція), СОТ, ООН (наприклад Конвенція щодо гармонізації прикордонного контролю 1982 року);

- співробітництво щодо впровадження сучасної Гармонізованої системи опису та кодування товарів з метою впровадження комбінованої номенклатури та забезпечення чіткої та зрозумілої класифікації товарів;

- співробітництво щодо впровадження сучасних технологій митного контролю, що базуються, зокрема на вибіркового та такого, що оснований на ризикові, контролі та спрощених процедурах випуску товарів та контролю після розмитнення;

- забезпечення найвищих стандартів доброчесності, зокрема на кордоні, шляхом вжиття заходів, що відображають принципи Аруської декларації Всесвітньої митної організації. В якості індикатора може бути використана Програма ЄС щодо митної етики;

- співробітництво щодо подальшого розвитку процедур митної оцінки та практики з метою забезпечення їх більшої прозорості та ефективності, включаючи обмін найкращими практиками стосовно імплементації

стандартів СОТ (Угода про застосування статті VII ГАТТ 1994 року), зокрема щодо довідкової ціни при визначенні митної вартості;

- здійснення усіх необхідних заходів у межах повноважень Сторін для спрощення майбутньої участі України в Робочій групі EU – EFTA та Робочій групі EC – ECFTA, а також ECG (Electronic Customs Group) – NCTS;

- розробка за підтримки ЄС, у разі запиту України, та впровадження всеохоплюючого стратегічного плану для Державної митної служби України, з метою наближення транзитного законодавства України, операційних процедур, систем інформаційних технологій щодо конвенцій EC/ECFTA стосовно спільних транзитних процедур та спрощення формальностей у торгівлі товарами з метою забезпечення майбутнього приєднання України до зазначених конвенцій та участі в спільній транзитній системі;

- оцінка можливості створення механізмів обміну інформацією, у тому числі щодо товарів та транспортних засобів згідно з відповідними стандартами та правилами захисту інформації.

Слід особливу увагу приділити тому, що Державна митна служба України забезпечує координацію роботи Підкомітету №5 «Митне та транскордонне співробітництво». У рамках цього 5 липня 2011 року в приміщенні Державної митної служби України відбулося засідання Української частини, а вже 22 вересня 2011 року у Брюсселі відбулось спільне засідання Підкомітету №5.

Результатом плідної співпраці зі стороною ЄС стало те, що 31 травня 2011 року Радою ЄС була схвалена Рамкова стратегія митного співробітництва ЄС з Україною, яка складається з 4 основних елементів:

- реформування митних процедур,
- підготовки поширення транзитної системи,
- інституційний розвиток,
- обмін попередньої митною інформацією.

Державна митна служба України високо оцінює рішення органів ЄС у зв'язку із схваленням Стратегії митного співробітництва з Україною.

Рамкова стратегія буде розглянута Державною митною службою України, і за результатами розгляду сторони ЄС будуть надані відповідні коментарі і пропозиції.

Однією з основних функцій Державної митної служби України є правоохоронна, тому реалізується тісна співпраця з самостійною слідчою службою у складі Європейської Комісії (ЄК), що відповідає за проведення адміністративних розслідувань шахрайських операцій (у т.ч. фактів митного шахрайства) (OLAF). Так у березні 2011 року підрозділами Державної митної служби України було опрацьовано та узгоджено положення проекту угоди між OLAF та Держмитслужбою про співробітництво у сфері боротьби з контрабандою цигарок.

У квітні 2011 року митні органи України у взаємодії з митними адміністраціями країн – членів ЄС брали участь у проведенні спільної митної операції «Fireblade», що була організована OLAF. Впродовж активної фази операції в реальному часі здійснювався обмін інформацією про вантажі, що переміщувалися через українсько-європейський кордон з можливим порушенням прав інтелектуальної власності.

У кінці червня 2011 року представники Державної митної служби України взяли участь у регіональній конференції Робочої групи з питань боротьби з контрабандою цигарок OLAF (м. Бухарест).

Для покращення стосунків між Державною митною службою України та європейським бізнесом 15 червня 2011 року на запрошення Європейської Бізнес Асоціації Голова Служби І.Г.Калетнік у м. Брюсселі взяв участь у засіданні Круглого столу з представниками Європейської Бізнес Асоціації, національних торговельних палат, Європейської Комісії (Директорати „Торгівля” і „Оподаткування та митного союзу”) та Всесвітньої митної організації.

У ході заходу європейську сторону було проінформовано про основні засади та напрями реформування діяльності митної служби України, положення проекту Митного кодексу України.

Представники європейського бізнесу, зі свого боку, наголосили на важливості проведення подібних заходів, що мають за мету врегулювання проблемних питань під час здійснення ними митного контролю в Україні, та необхідності продовження діалогу митниці з бізнесом.

У цілому, було відзначено позитивну динаміку взаємодії між Україною та європейськими установами, а також бізнес структурами в митній сфері, що має сприяти розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та європейськими країнами.

До напрямків реформування системи митних органів України можна віднести:

- 1) удосконалення правової бази, яка регламентує діяльність органів, що складають відповідну систему;
- 2) формування нових організаційних структур в системі органів, які стануть інструментом здійснення управління в зазначеній сфері у відповідності із загально визнаними демократичними принципами;
- 3) забезпечення митних органів високопрофесійними кадрами;
- 4) зміцнення та формування нових фінансово-економічних основ функціонування згаданих органів.

Удосконалюючи систему (ДМСУ), необхідно запозичувати досвід демократичних країн світу, які досягли високого рівня суспільної злагоди, дотримання прав людини та стабільного розвитку. З огляду на це реформи мають ґрунтуватися на розумінні того, що правоохоронні органи в зазначених країнах є передусім не каральним інститутом держави, а інструментом забезпечення потреб суспільства з охорони його прав. Використання світового досвіду в українській митній системі допоможе знайти шляхи оптимізації її функціонування, організаційно зміцнити структуру, подолати внутрішні негативні явища тощо.

Виходячи з практичного досвіду роботи митної служби України, а також з урахуванням сучасних тенденцій функціонування світового співтовариства, які поставили низку нових завдань перед митною службою

України, виникла нагальна потреба в проведенні модернізації її діяльності та реформуванні її структури. Реформування структури спрямоване на покращення керованості й контрольованості митних органів та їх діяльності, посилення протидії порушникам митного законодавства.

В сучасних інтеграційних умовах все більше зростає рівень міжнародних взаємовідносин, як на рівні держави так і окремих її представництв і відомств. Дана тенденція не обійшла стороною митні органи України.

Митне співробітництво відіграє важливу роль у боротьбі з серйозною міжнародною злочинністю, таких як отримання незаконного обігу наркотиків, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, розкрадання культурних товарів, матеріалів або обладнання, призначеного для виготовлення атомного, біологічного та / або хімічної зброї. І тому з огляду на традиційне місце митних служб світу у національних системах державних органів, визначаються вид діяльності, щодо якого світовою практикою встановлюються певні стандарти. Така діяльність митних служб на світовому рівні побудована на їх безпосередній взаємодії (інформаційний обмін, правова допомога), що і закріплено в основних міжнародних документах, що регламентують цю діяльність. Такими документами, зокрема, є Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Найробійська Конвенція) та Конвенція про адміністративну допомогу у сфері митних відносин.

Модернізація системи митних органів в Україні дають змогу реалізувати збалансовану політику у сфері митного права, адже головною спрямованістю їх діяльності мають бути здійснення фіскальної та правоохоронної функції, вдосконалення митного контролю та митного оформлення. Така спрямованість повинна проявлятися у тому відношенні, що діяльність митних служб повинна бути передусім національно

регламентованою, адже саме вони мають опікуватись економічною безпекою держави, переважною гарантією такої безпеки.

Важливу роль у контексті модернізації діяльності митних служб відіграє оперативно-розшукова функція, оптимізація реалізації якої дозволить протистояти правопорушенням у сфері економічної діяльності. За цього, особливу увагу необхідно приділити розробці механізмів правового захисту економічних інтересів України та її системи безпеки. Такої ж думки, з певними корективами, дотримується російський вчений П. Гончаров, який наполягає на тому, що основним інструментом оптимізації діяльності митних служб є модернізація їх оперативно-розшукової діяльності.

В Україні на сьогодні принципово важливо поставити питання про створення такої митної служби, яка б перетворилась на фундаментальний державний інститут із реалізації зовнішньоекономічних інтересів. Важливою проблемою в організаційно-правовому відношенні є забезпечення інтеграції митних служб у правоохоронну систему держави. Щодо цього доцільно функціонально чітко ідентифікувати основні напрями участі митних служб у реалізації економічних інтересів держави, посиленні її економічного потенціалу, регулювання зовнішньоекономічної політики та економічної безпеки загалом.

Саме тому, на нашу думку, з метою оптимізації діяльності митних служб України доцільно створити цілісну, вертикальну систему правоохоронних підрозділів, яка діє у європейських країнах світу, а також забезпечити формування необхідної нормативно- правової бази, яка б гарантувала успішність ефективної боротьби з контрабандою. За цього потрібно відзначити, що саме модернізація митної служби шляхом забезпечення її сучасними засобами зв'язку сприятиме максимальному зниженню обсягів контрабанди.

Аналізуючи технологічне забезпечення процесу модернізації та оптимізації митної політики, доцільно звернути особливу увагу на те, що насамперед вона є складовою зовнішньої політики держави. Таким чином,

доцільно чітко конкретизувати основні завдання митної політики, аби вона відповідала стратегії розвитку держави у нових зовнішньоекономічних та зовнішньополітичних умовах. Проаналізувавши окремі дослідницькі підходи вітчизняних та зарубіжних вчених, можна окреслити синтезовану формулу цілей митної політики :

- інтеграція держави у світову економіку;
- захист і стимулювання економічного та політичного розвитку держави;
- створення умов для функціонування вітчизняного ринку й світового ринку;
- зміцнення торговельного й платіжного балансу країни;
- зростання доходів державного бюджету;
- зміцнення торгово-політичних позицій України у світі;
- протидія дискримінаційним акціям іноземних держав і їх союзів;
- розширення культурних та інформаційних обмінів між Україною та іншими закордонними країнами;
- створення системи державної та суспільної безпеки;
- захист прав і законних інтересів громадян, підприємств, об'єднань й організацій, культурної й історичної спадщини України.

Отже, з огляду на це, модернізація діяльності митних служб в Україні має призвести до реорганізації її зовнішньоторгівельної політики загалом, а це, своєю чергою, забезпечить оптимізацію функціонування митної політики держави.

ВИСНОВКИ ДО ІІІ РОЗДІЛУ

На сучасному етапі розбудови української держави постало питання вступу України до Європейського Союзу. Для того, щоб досягти поставленої мети, Україна повинна подолати ряд проблем, головними з яких є:

1. стан обміну інформацією на сьогоднішній час є досить не удосконаленим і проблемним для української митниці;
2. питання митного контролю експрес-пошти, визначення митної вартості, неправильної класифікації товарів;
3. питання митної вартості, управління ризиками та сприяння торгівлі;
4. боротьба з контрабандою – одне із головних проблем перешкоди вступу України до Європейського Союзу, адже, не досконало розроблена програма захисту внутрішнього ринку, також митники виявляють майже всі факти, порушують справу про порушення митних правил, ведуть дізнання, а потім передають в органи державної безпеки, що показує їхню ж незацікавленість у кінцевому результаті, тощо.

Сприяння розвитку міжнародної торгівлі, створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності, визначення принципів функціонування та напрямів розвитку митної служби, направлених на реалізацію експортного потенціалу України, розширення доступу українських товарів на зовнішні ринки, участь у боротьбі з незаконним обігом наркотиків, підвищення можливостей захисту вітчизняного товаровиробника і є основою поступових кроків до Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

Державна митна служба України посідає важливе місце серед державних інститутів і забезпечує ефективну реалізацію в рамках своєї компетентності фіскальної, правоохоронної та статистичної функцій.

Це прямо відноситься до України: при таких масштабних змінах, які зараз відбуваються в нашій країні, необхідно спиратися на ті інструменти, що споконвічно, у силу своєї природи, повинні бути провідниками ринкових реформ. Україна, будучи досить великою європейською країною, має винятково сприятливі перспективи інтеграції в міжнародну митну систему.

Задача митної системи полягає в тому, щоб зістикувати нову економічну систему України із системою світового господарювання зв'язків і за рахунок цього дати імпульс розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Однією з умов, для виконання цієї задачі є відповідна постановка митної справи як системи взагалі. І як наслідок розвиток правової бази всієї митної справи, уніфікації митних процедур на основі передового світового досвіду.

Водночас сучасна митна служба не позбавлена ряду недоліків, основними з них можна вважати: недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази, недостатня кваліфікація кадрів через невирішеність комплексу питань соціального захисту митників, малопотужність матеріально-технічної бази, недосконалість системи інформаційного забезпечення оперативно-службової діяльності та низький рівень процесів управління, недостатня уніфікація митних технологій та процедур, брак системи роботи з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

З огляду на неврегульованість законодавчої бази та існуючих недоліків в митному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності пропонуємо:

- вдосконалення бухгалтерського обліку діяльності суб'єктів ЗЕД через автоматизацію обліку сучасною комп'ютерною технікою та

програмним забезпеченням відповідно до вимог чинного законодавства;

- повноцінне забезпечення митних органів сучасною комп'ютерною технікою;
- дотримання в роботі оперативних працівників митниці посадових інструкцій з метою підвищення ефективності робіт та досягнення ефективних результатів через спеціалізацію в проведенні оформлення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- міжнародне співробітництво з митними органами інших країн.

В подальшому для того, щоб досягнути перспективи інтеграції в міжнародну митну систему, митна служба України повинна бути зорієнтована на ефективне виконання наступних основних завдань:

- виконання та контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи;
- захист економічних інтересів України;
- забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку;
- сприяння захисту інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, інших юридичних та фізичних осіб;
- застосування відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України;
- здійснення спільно з іншими уповноваженими органами державної влади заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;
- створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

- боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;
- розвиток міжнародного співробітництва у галузі митної справи;

Передусім доцільно порушити питання про модернізацію діяльності митних служб, їх відповідність світовим стандартам. Таким чином, це спростить процес економічної інтеграції України у світовий простір, полегшить механізм налагодження зовнішньоекономічної діяльності держави, її участь у міжнародному економічному секторі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА
СПОРТУ УКРАЇНИ**

Тернопільський національний економічний університет

Факультет фінансів

Кафедра податків та фіскальної політики

Повняк Ірина Ігорівна

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ СЛУЖБ УКРАЇНИ
ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Спеціальність 8.0305801 – Фінанси і кредит

**Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем
«Магістр»**

Частина 2

ДОДАТКИ

ТЕРНОПІЛЬ - 2014

